

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Kasteelstraat 11 (Oudenaarde, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2019E286
Februari 2021

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Aaron Willaert, Bart Bot

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	16
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	16
1.4.1.1	Landschappelijke situering	17
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	22
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	23
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	24
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	25
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	25
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	35
1.4.2.3	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	35
1.4.2.4	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	38
1.4.2.5	Huidige gebruik en verstoringen.....	44
1.5	Synthese	47
2	Bibliografie.....	48

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	13
Figuur 4: Synthese geplande werken werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	15
Figuur 5: Synthese bodemingrepen weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 10: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).	20
Figuur 11: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).....	21
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	22
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	23
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....	24
Figuur 15: Aanduiding van de verschillende sleuven op de hoek van de Kasteelstraat en de Margaretha van Parmastraat (Bron: Ameels, V. 2007: p.18).	26
Figuur 16: Het blootleggen van de torenfundering in 2007 (Bron: Ameels, V. 2007: p.33)....	28
Figuur 17: Insnijding kasteelgracht (Bron: Ameels, V. 2007: p.36).	29
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op een reconstructietekening van het kasteel door J. Moens (Bron: Ameels, V. 2007, p.40).....	29
Figuur 19: Overzichtsfoto opgraving vanaf het westen (bron: Lefere, M. 2019.).....	31
Figuur 20: Resultaten opgraving belendend perceel weergegeven ten aanzien van het huidig projectgebied en geplande werken (Bron: Geopunt).	31
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).....	32

Figuur 22: Algemene situeringskaart van Oudenaarde naar Van Deventer, 16de eeuw , projectgebied bij benadering aangeduid met rode contour. (Bron: Callebout, D., De Groote, K. & Ameels, V., 2012, p.22.).....	36
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, 1558 (Stadsarchief Oudenaarde)	38
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de Sanderuskaart, 1641 (Stadsarchief Oudenaarde).	39
Figuur 25: Het Kasteel van Pamele, Vedastus Du Plouich, 1649 (Stadsarchief Oudenaarde).	39
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de maquette van Nicolas de Nézot, 1748-1752 (Stadsarchief Oudenaarde).....	40
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	40
Figuur 28: Schets van het kasteel van Pamele (vermoedelijk 18 ^{de} -eeuws).	41
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op het plan van Desmares, 1820 (Stadsarchief Oudenaarde).....	42
Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	42
Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	43
Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	44
Figuur 33: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	45
Figuur 34: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	45
Figuur 35: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	46
Figuur 36: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	46

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....16

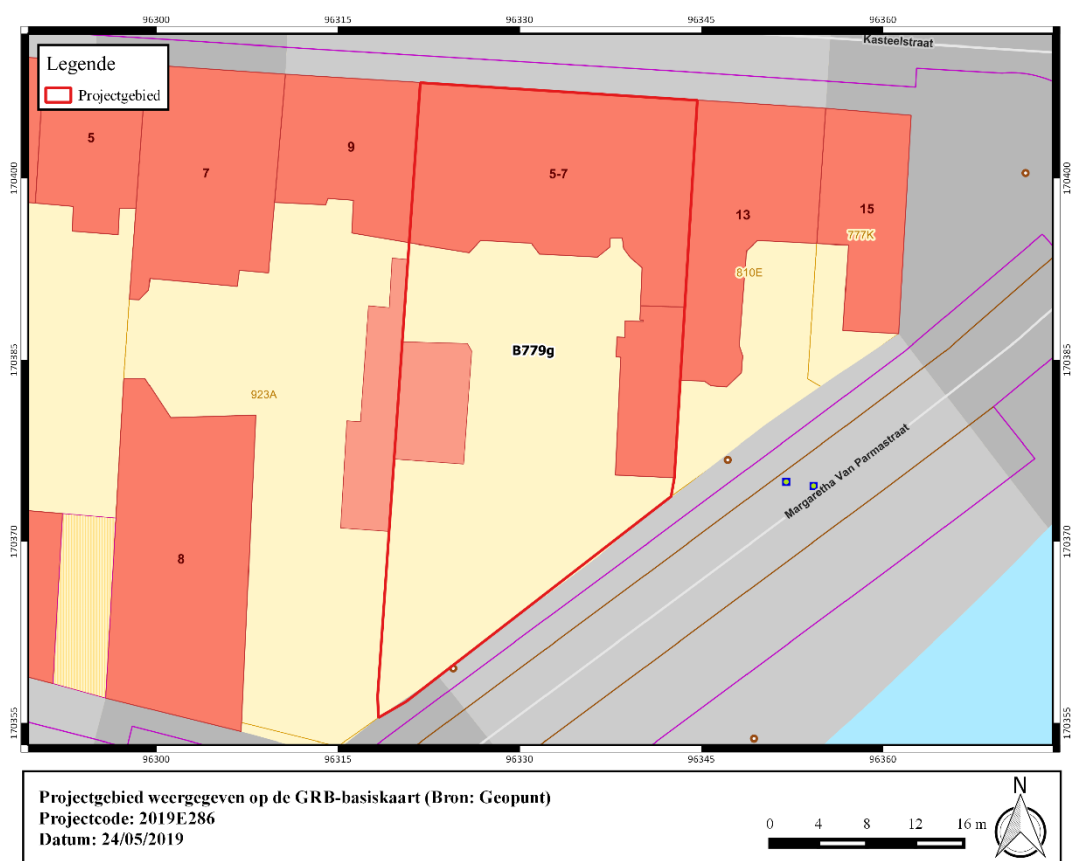
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

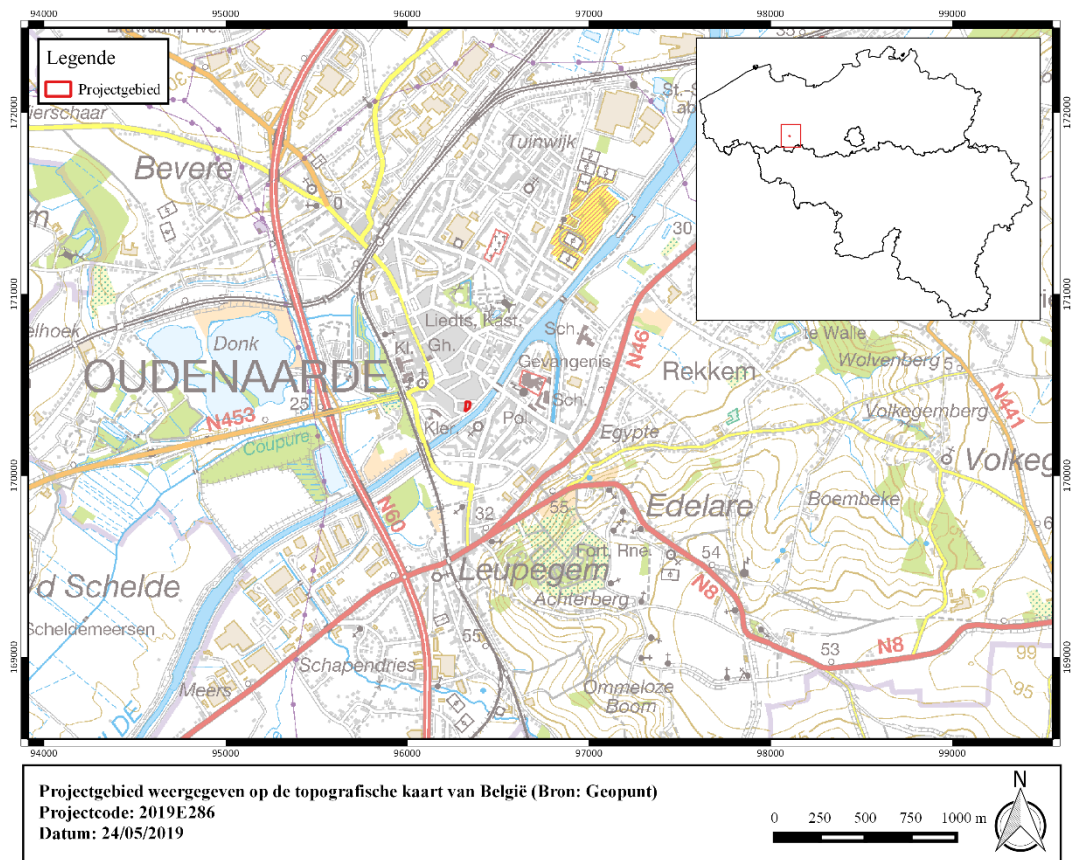
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Oudenaarde
	Deelgemeente	/
	Postcode	9700
	Adres	Kasteelstraat 11 9700 Oudenaarde
	Toponiem	Kasteelstraat 11
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 96289 Y _{min} = 170353 X _{max} = 96374 Y _{max} = 170411
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Oudenaarde, Afdeling 1, Sectie B, nr. 779g Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Bart Bot (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het plangebied situeert zich binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Oudenaarde. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 990 m², de geplande werken hebben betrekking op een oppervlakte van ca. 665 m² vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Oudenaarde Kasteelstraat werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

Er is in het verleden reeds een archeologienota opgemaakt waarvan akte is genomen.¹ De huidige archeologienota wordt opgemaakt omwille van een wijziging van de geplande werken.

¹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/12218>

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed² geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

² <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.³

³ <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen te Oudenaarde, in het zuiden van de provincie Oost-Vlaanderen. Het terrein grens ten noorden aan de Kasteelstraat en ten zuiden aan de Margaretha van Parmastraat. Precies ten zuiden van het plangebied stroomt de Bovenschelde. De stadskern (Markt) van Oudenaarde situeert zich ca. 300 meter ten noorden.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

De bouwheer wenst een tweeledig project te realiseren: Enerzijds wenst hij de bestaande meergezinswoning deels te verbouwen, deels te slopen en zo aan te passen van huidig vier tot nieuw drie wooneenheden. Anderzijds wenst de bouwheer een nieuwbouwproject te realiseren in de huidige tuin van Kasteelstraat 11a voor het bouwen van 7 nieuwe ruime appartementen met een open overdekte parkeerplaats voor even veel wagens.

De verbouwing van de meergezinswoning omvat geen bodemingrepen. Hier zal het eventueel aanwezig archeologisch erfgoed dus niet bedreigd worden. Voor de ontwikkeling van het zuidelijk terreindeel worden wel een aantal bodemingrepen voorzien.

Voorafgaand aan de geplande werken zal een deel van de bestaande bebouwing gesloopt worden. Het gaat om een garage en een deel van de woning. De gecombineerde oppervlakte van de sloopwerken bedraagt ca. 110 m².

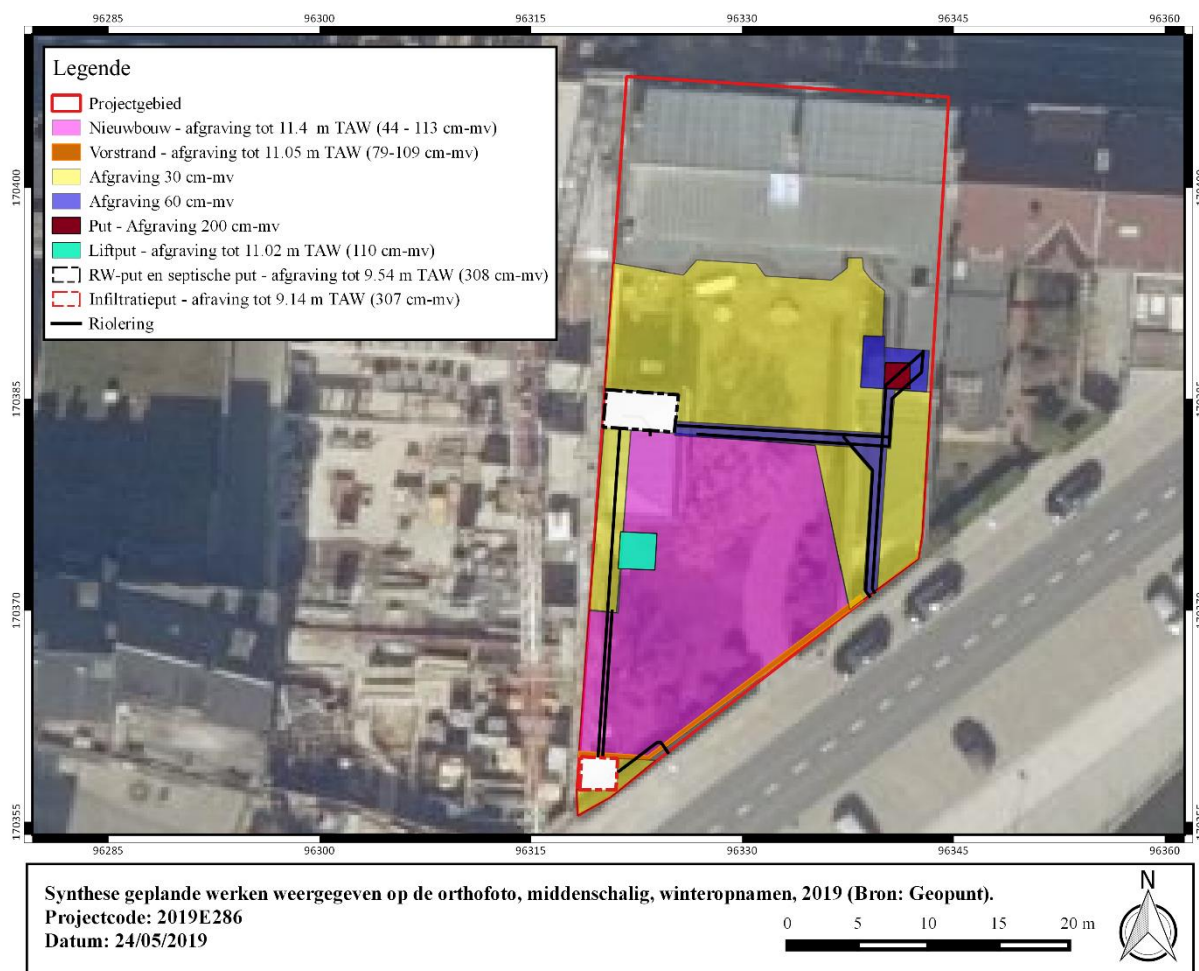
De nieuwbouw (ca. 305 m²) wordt gerealiseerd door middel van een algemene funderingsplaat met vorstrand aan de Margaretha van Parmastraat. Het huidige maaiveld langs de zijde van de Margaretha van Parmastraat gaat van ca. 141 cm- maaiveld Kasteelstraat in de zuidwestelijke hoek tot ca. 113 cm-maaiveld Kasteelstraat in de zuidoostelijke hoek tot ca. 72 cm-maaiveld Kasteelstraat ter hoogte van de centrale binnenkoer. Het huidig plangebied loopt dus licht op in noordelijke richting waardoor de bodemingrepen t.a.v. het huidig maaiveld varieert. De onderzijde van de geplande vloerplaat wordt voorzien tot op een diepte van ca. 185 cm-mv Kasteelstraat. Het nulpas aan de Kasteelstraat komt overeen met een waarde van 13.31 m TAW. De diepte van de funderingsplaat reikt aldus tot 11.46 m TAW. Ten aanzien van het bestaande maaiveld zal de bodemingreep variëren van ca. 44 cm-mv in het zuidwestelijk terreindeel tot ca. 113 cm-mv ter hoogte van de binnenkoer. De vorstrand wordt voorzien aan de Margaretha van Parmastraat tot een diepte van ca 220 cm-mv Kasteelstraat (11.11 m TAW). De bodemingreep voor de vorstrand ten aanzien van het bestaande maaiveld gaat van 107 cm-mv tot 79 cm-mv. Om voor elk van de zeven appartementen een private parkeerplaats te voorzien wordt het gelijkvloers opgeofferd voor parking en bergingen. Het vloerniveau komt dus plaatselijk iets onder het huidige maaiveld terecht om zo weinig mogelijk hoogte te verliezen.

Het klein stuk nieuwbouw aangrenzend bij het nieuwe gebouw (ca. 6,3 m²) wordt gefundeerd door middel van een vloerplaat van ca. 30 cm-mv en een vorstrand van ca 60 cm-mv. De geplande put binnen deze zone wordt aangelegd tot een diepte van ca. 2 m-mv. Deze aanbouw zal fungeren als zone voor fietsen en vuilnis.

De nieuwe septische put en RW-put (samen 13 m²) ten noorden van de nieuwbouw worden aangelegd tot een diepte van ca. 380 cm-mv Kasteelstraat, dus tot een diepte van ca. 9.54 m TAW. Het huidige maaiveld situeert zich hier op een hoogte van ca. 72 cm-mv, waardoor de bodemingreep ten aanzien van het huidige maaiveld 308 cm bedraagt. De nieuwe infiltratieput (ca. 6 m²) ten zuiden van de nieuwbouw wordt aangelegd tot een diepte van ca. 420 cm-mv van de Kasteelstraat, dus tot een diepte van ca. 9.14 m TAW. Het huidige maaiveld situeert zich hier op een hoogte van ca. 113 cm-mv waardoor de bodemingreep ten aanzien van het huidig maaiveld ca. 307 cm-mv bedraagt.

De nieuwe liftput (ca. 7 m²) wordt aangelegd tot een diepte van ca. 210 cm onder het nulpas van de Kasteelstraat (11.02 m TAW). De zone ligt thans ca. 1 meter onder het nulpas van de Kasteelstraat. De geplande bodemingreep zal hier 110 cm-mv bedragen.

De centrale binnenkoer en inrit worden ingericht als parkeergelegenheid en groenzone. Deze buitenaanleg zal grotendeels het bestaande reliëf volgen. Hier dient een bodemingreep gerekend te worden van max. ca. 30 cm-mv over een oppervlakte van ca. 342 m². Ter hoogte van deze inrit en binnenkoer zal tevens een stuk nieuwe riolering aangelegd worden. Voor de aanleg van deze riolering wordt een sleuf uitgegraven van ca. 60 cm diep. De riolering langsheen de westzijde van de nieuwbouw zal gebeuren tegen de onderzijde van de gewelven en de buizen gaan ondergronds achteraan het gebouw waar het maaiveld al hoger. De riolering in het westen zal dus maximaal reiken tot een diepte van ca. 11.4 m TAW.

Figuur 4: Synthese geplande werken werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

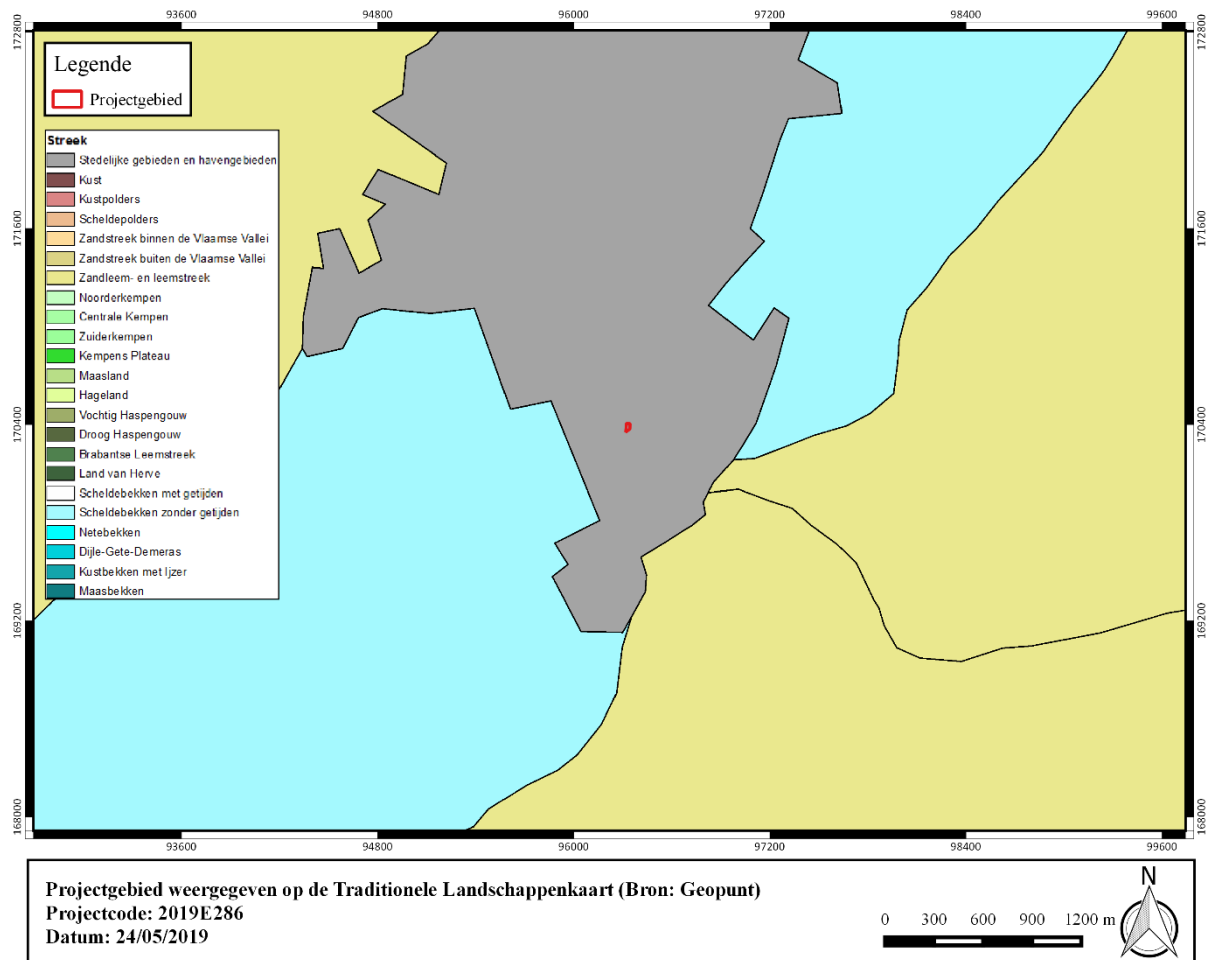
Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Stedelijke gebieden en havengebieden
Tertiair	Lid van Moen
Quartair	Type 3a
Bodemtypes	OB
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	12 – 13 m TAW
Hydrografie	Boven-Scheldebekken (deelbekken Scheldeheuvels)

1.4.1.1 Landschappelijke situering

Landschappelijk is het plangebied gelegen binnen stedelijke gebieden en havengebieden.

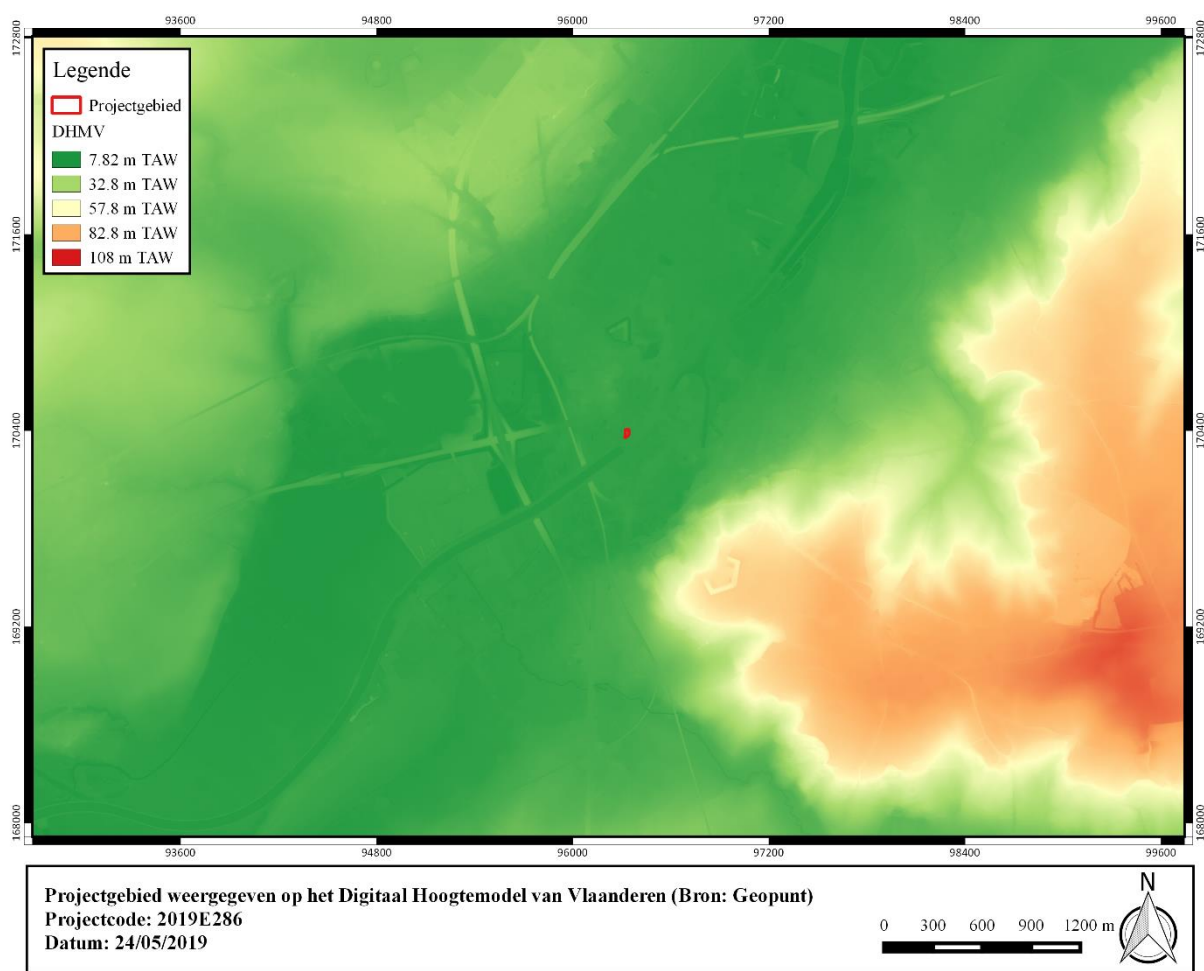
Het projectgebied is gelegen in het alluvium van de Schelde op een hoogte van ca. 12 – 13 m TAW. Het terrein kent een dalend verloop in zuidelijke richting. Aan de west- en oostzijde komen hoger gelegen zones voor.

Hydrografisch situeert het plangebied zich binnen het Boven-Scheldebekken (deelbekken Scheldeheuvels). Precies ten zuiden van het projectgebied loopt de gekanaliseerde Boven-Schelde.

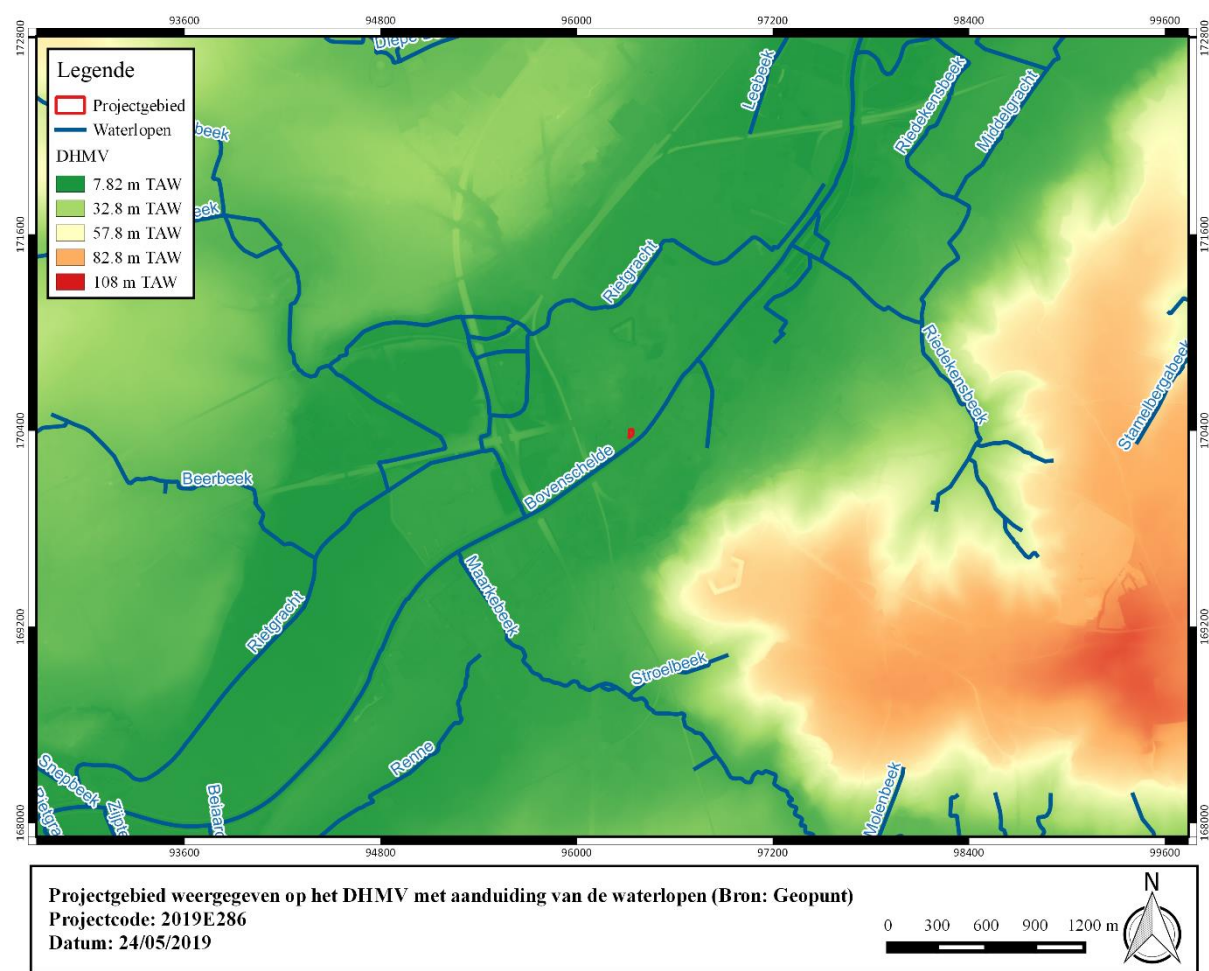

Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

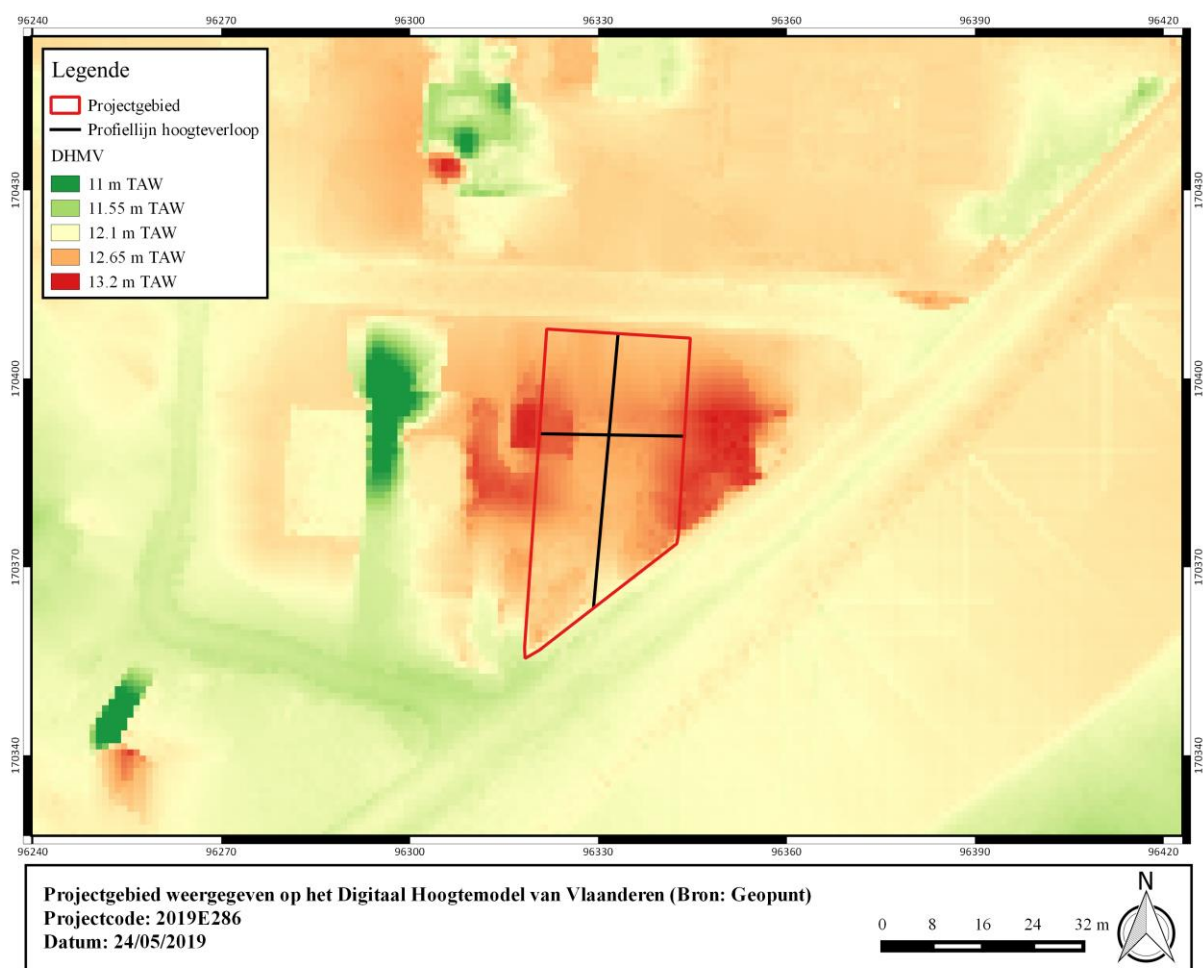

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

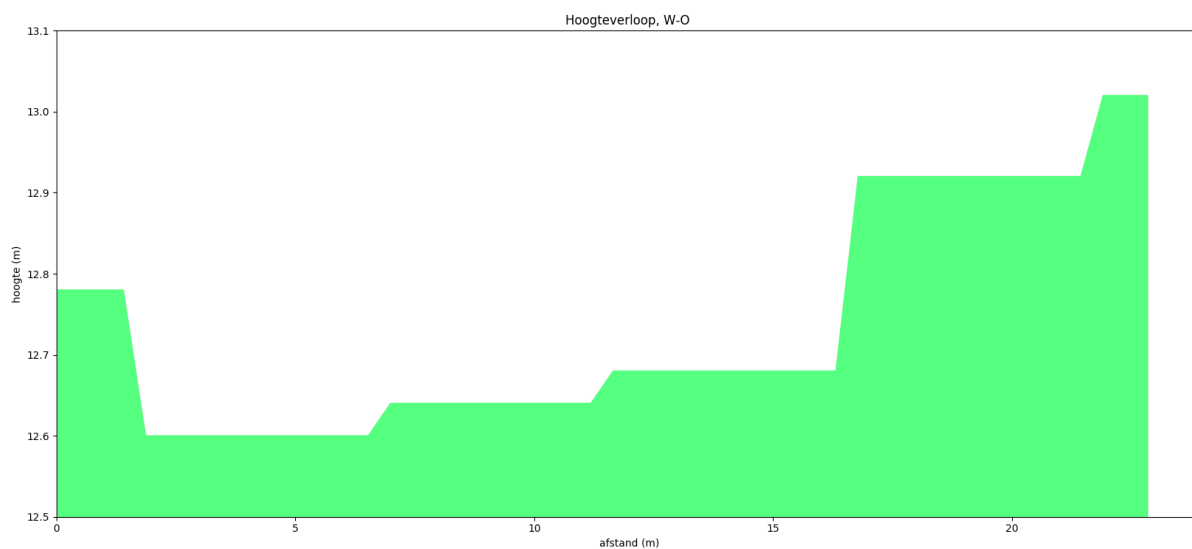

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het DHVV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

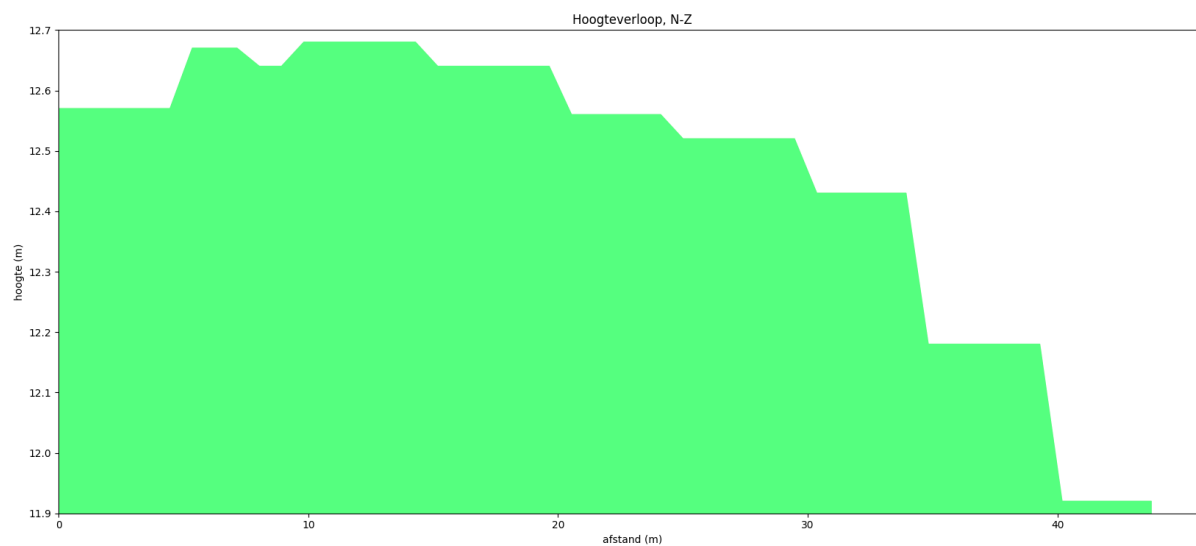

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 9: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).

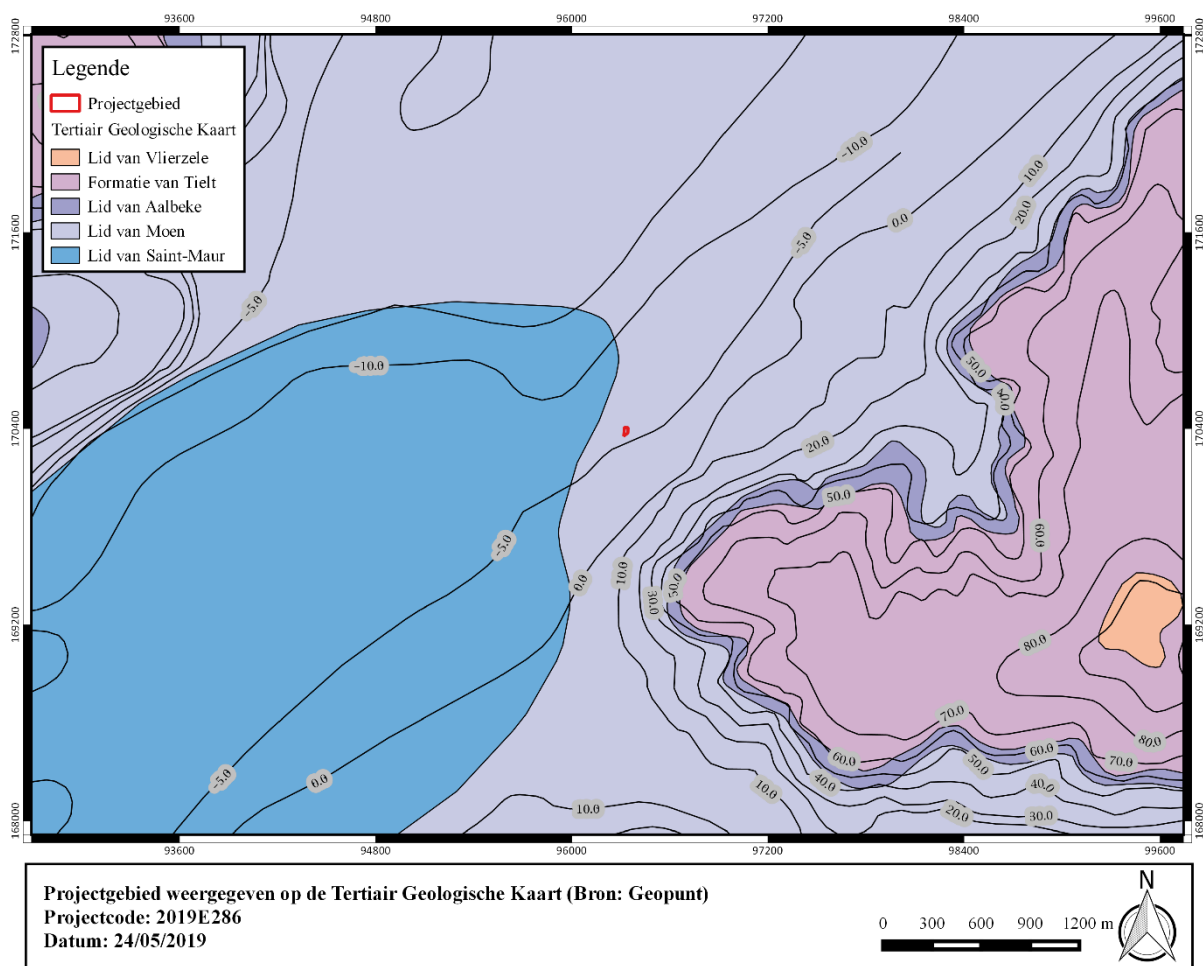
Figuur 10: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen**. Dit lid is deel van de Formatie van Kortrijk. Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

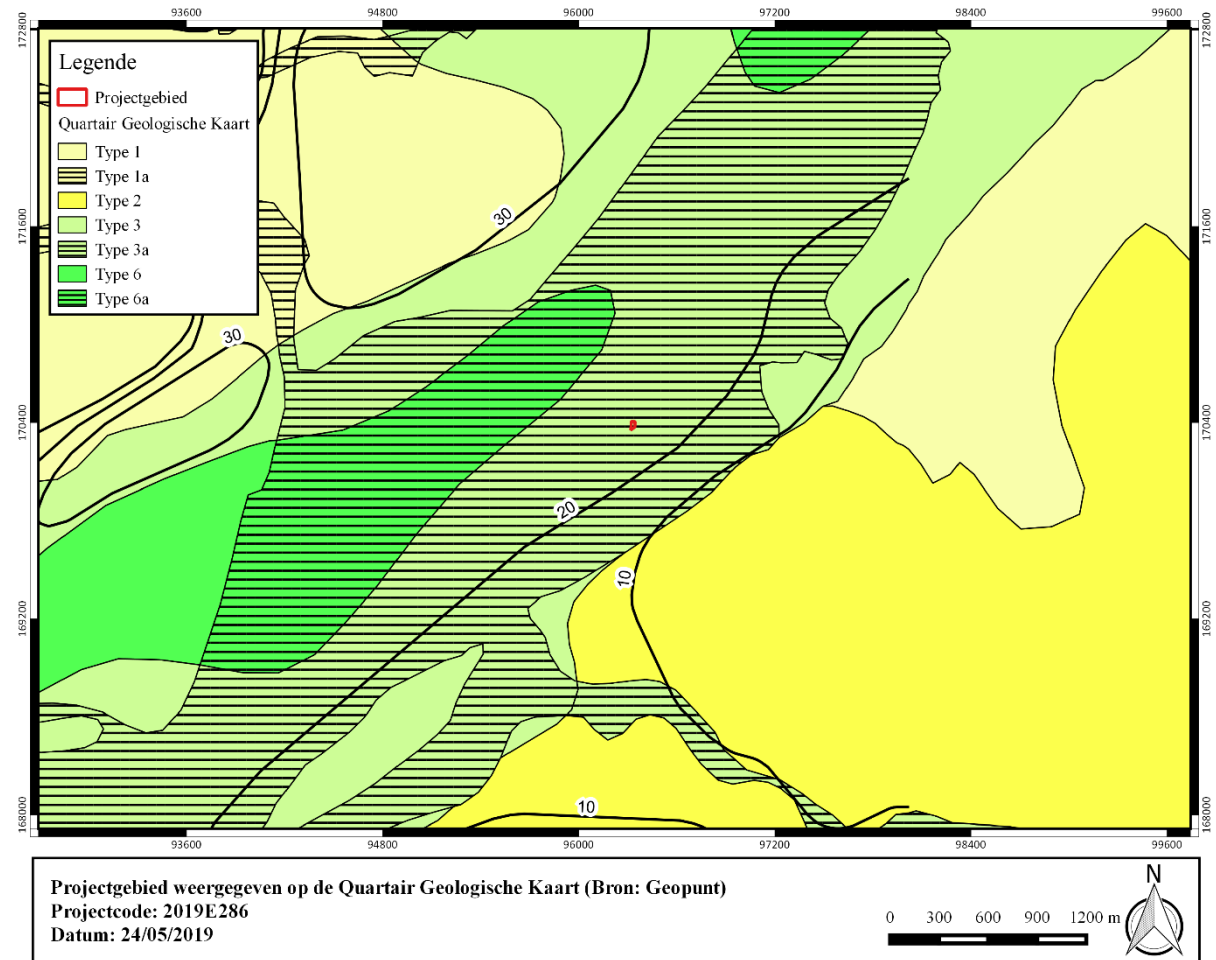
Het Lid van Moen is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 3a**. Dit bestaat uit een fluviatiele afzetting van het Weichseliaan als basis gevolgd door een eolisch afgezet pakket van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. De top bestaat uit een fluviatiele afzetting (organochemisch en perimarien inclusief) van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal.

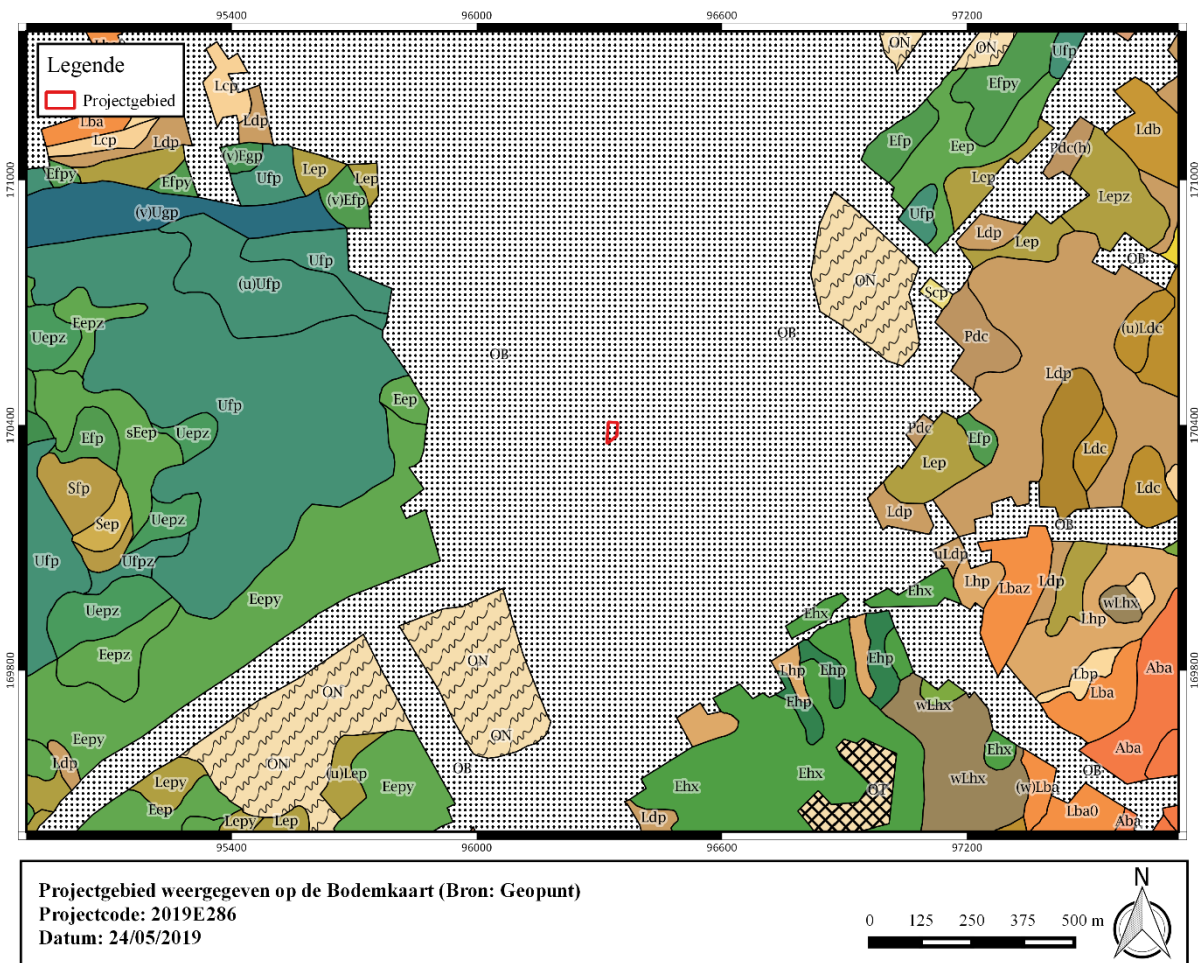

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

In de omgeving van het plangebied zijn reeds een aantal opgravingen uitgevoerd ter hoogte van het voormalig Kasteel van Pamele. Op basis van de reeds uitgevoerde onderzoeken kan het archeologisch verwachtingspatroon binnen de projectgrenzen vrij nauwkeurig bepaald worden.

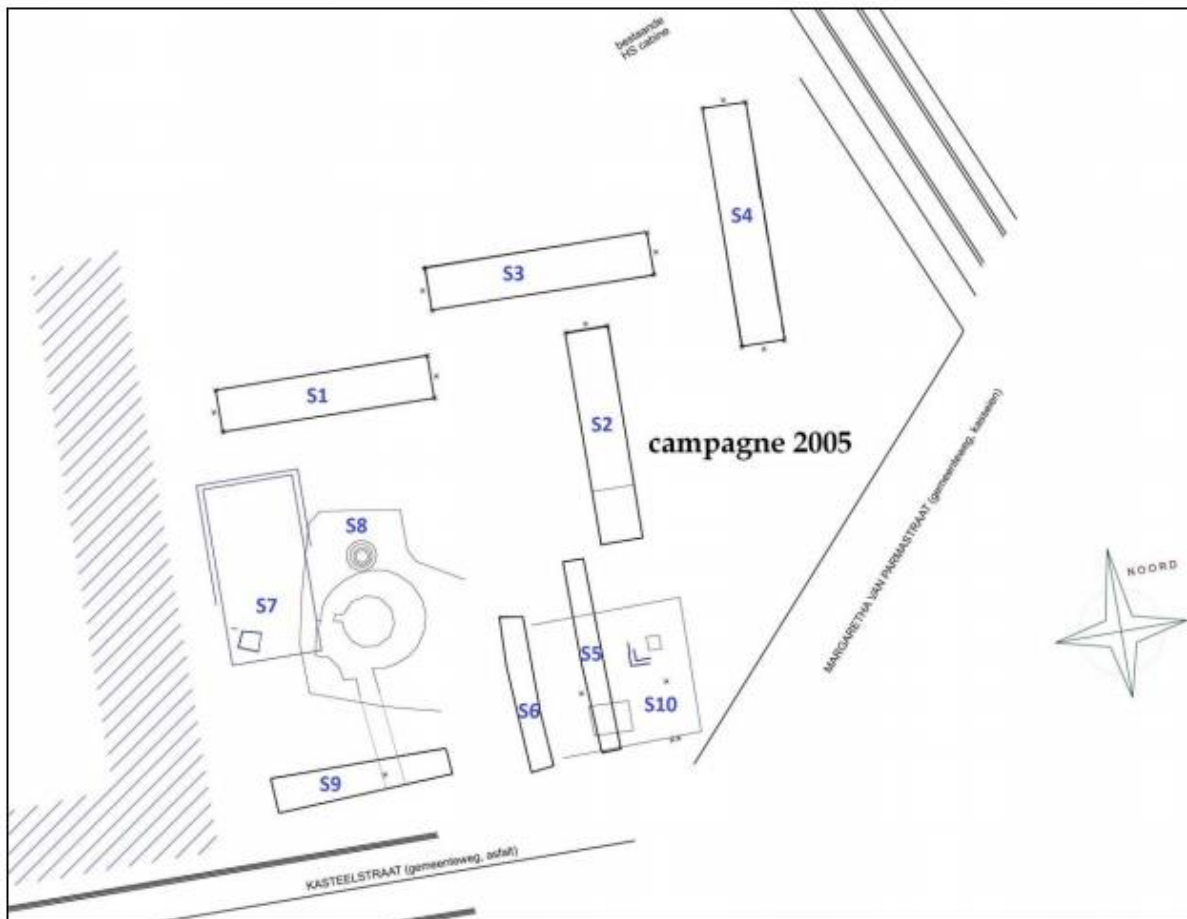
Opgravingscampagne 2005 (CAI ID 150725) en 2007 (CAI ID 150730)⁴

Naar aanleiding van twee nieuwbouwprojecten werd in 2005 en 2007 archeologische onderzoek uitgevoerd naar het kasteel van de heren van Pamele. In 2005 werd een onderzoek uitgevoerd op de hoek van de Margaretha Van Parmastraat en de Kasteelstraat. Gedurende de maanden augustus en september 2005 werd de fundering in Doornikse kalksteen van één van de uitspringende torens en een stukje van de afsluitende weermuur vrijgelegd. De bewaarde restanten van de torenfundering bevonden zich op 2 meter onder het huidige oppervlak. Sporen van vloerniveaus (op het kelderniveau na), van opstand of van het oorspronkelijke maaiveld ontbreken volledig.

In eerste instantie werden zes verkennende sleuven gegraven buiten de bestaande gebouwen. Vervolgens werd, na de afbraak van de gebouwen, een bijkomende sleuf gegraven en werd de uitgraving van de bestaande kelder en de uitgraving van de toekomstige kelder met liftschacht opgevolgd. Het ontbreken van bemaling en de hoge concentratie aan oppervlaktewater in het puinpakket in de omliggende gracht bemoeilijkten de werken enigszins.

⁴ Ameels, V. 2007.

Figuur 14: Aanduiding van de verschillende sleuven op de hoek van de Kasteelstraat en de Margaretha van Parmastraat (Bron: Ameels, V. 2007: p.18).

In sleuf 8 werd een van de kasteeltorens aangetroffen. De torenfundering meet 10 meter in diameter (buitendiameter). De muurdikte is asymmetrisch en varieert van 2 meter aan de kasteelzijde tot 3 meter aan de grachtzijde. Binnenin de toren gebeurde de opbouw met regelmatig gekapte blokken uit Doornikse kalksteen, aan de buitenzijde door middel van grote platen in Doornikse kalksteen.

Het onderzoek in 2007 kaderde in het nieuwbouwproject op de hoek van de Kasteelstraat, Achterburg en Jan Zonder Vreesstraat. De bovenste niveaus bleken volledig verstoord door bouwactiviteiten in de 18^e, 19^e en 20^e eeuw. Er werden een reeks ophogingen en constructieniveaus geregistreerd aan de binnenzijde van de kasteelmuur. De constructieniveaus, te linken aan de bouw van het kasteel, zijn duidelijk herkenbaar aan de vele Doornikse kalksteenschilfers en brokken die erin aangetroffen worden. Verder bevatten deze niveaus ook wat verspreid schervenmateriaal en dierlijk bot. De ceramiek bestaat voornamelijk uit grijs aardewerk, ondermeer kogelpotfragmenten. In beperkte mate worden hoogversierde en roodbeschilderde scherven aangetroffen. Tijdens de campagne van 2007 kon de zuidwest-torenfundering en de afsluitende muur van het kasteel vrijgelegd worden. De toren en muurfundering werden opgebouwd in zorgvuldig gekapte, grote Doornikse kalksteenblokken (Figuur 39 en 40). De toren heeft een diameter van zo'n 10 meter, de muren van de torenfundering zijn 2,50 meter breed. De fundering loopt door tot -4,40 m tov het huidige maaiveld aan de noordzijde van het terrein. Meer ten zuiden richting toren en ter hoogte van de steunberen gaat de fundering nog dieper en loopt deze door tot -5,50 m tov het huidige maaiveld. De steunberen kennen een trapeziumvormige uitbouw.

Bij de uitgraving van de bouwput werd een deel van de gracht omheen het kasteel aangesneden. De gracht was zo'n 20 meter breed. Een volledige coupe maken op de kasteelgracht was niet haalbaar in het kader van de werken. Wel kon een kleine registratie gebeuren aan de buitenzijde van de gracht waaruit duidelijk werd dat de gracht verschillende fases kent. Aan de stadszijde bevond zich langsheen de gracht ook een muur opgetrokken in Doornikse kalksteen en baksteen.

Bij beide interventies op het terrein waren zowel oudere sporen als sporen van het laatmiddeleeuwse kasteel nog aanwezig. Gezien de beperkte oppervlakte is het nog niet mogelijk deze oudste sporen duidelijk te kaderen. Het kasteel is op basis van de stratigrafische info te dateren in de 13^e eeuw. Vooral de funderingen van afsluitmuur en toren en de dieperliggende structuren als afvalputten, kelders en omliggende gracht zijn in beide zones goed bewaard. Gezien de natte omgeving is het organisch materiaal in deze structuren zeer goed bewaard.

Op basis van het onderzoek uit 2005 en 2007 werd door J. Moens een reconstructietekening opgesteld. Op basis van deze reconstructie dient het plangebied gelokaliseerd te worden ter hoogte van een toren en de kasteelmuur. Het zuidelijk deel van het terrein situeert zich ter hoogte van de kasteelgracht, het noordelijk deel situeert zich binnen de kasteelmuren.

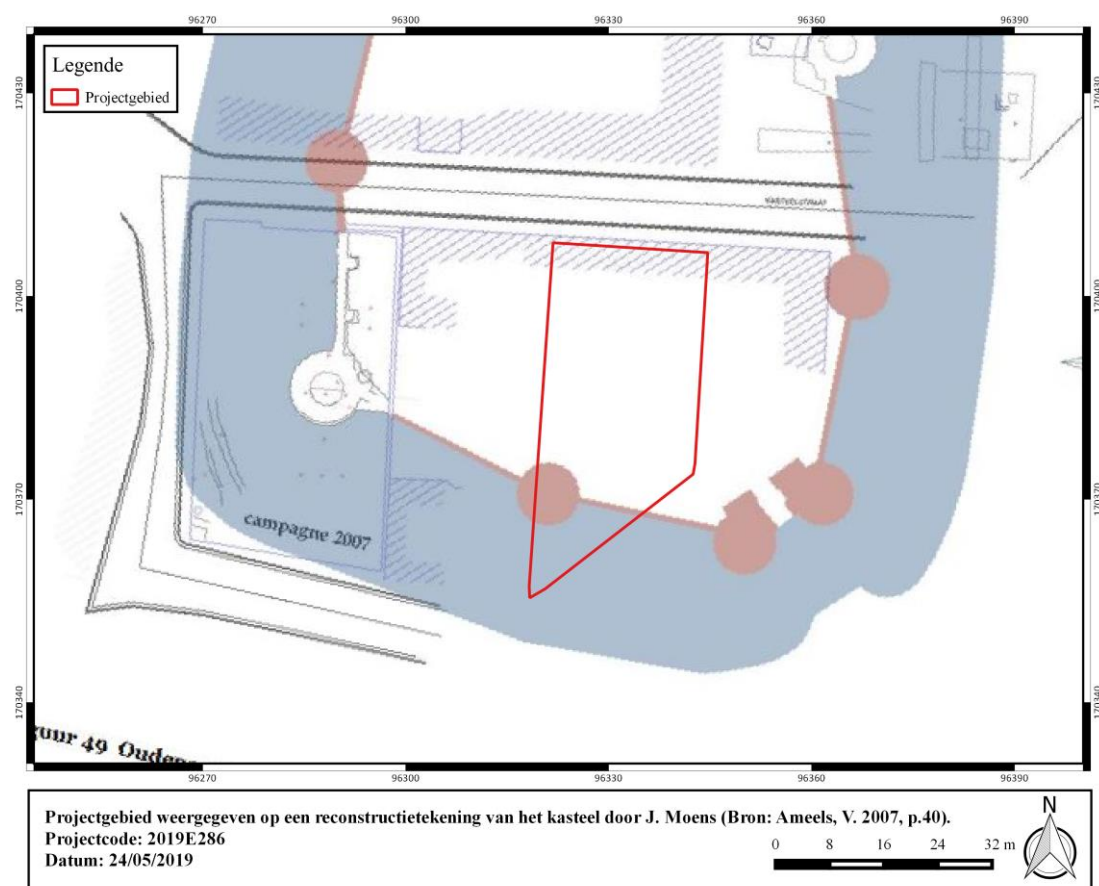

Figuur 15: Het blootleggen van de torenfundering in 2007 (Bron: Ameels, V. 2014: p.33).

Figuur 16: Insnijding kasteelgracht (Bron: Ameels, V. 2007: p.36).

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op een reconstructietekening van het kasteel door J. Moens (Bron: Ameels, V. 2007, p.40).

Opgraving 2019⁵

In 2019 werd een opgraving uitgevoerd ter hoogte van het perceel precies ten westen van het plangebied.

Hierbij was het de bedoeling om de zone aan de binnenkant van het kasteel volledig vlakdekkend op te graven, de kasteelmuur te lokaliseren en vrij te leggen en een doorsnede te plaatsen op de aanwezige kasteelgracht.

Het einde van de gracht bevond zich buiten het projectgebied en werd bijgevolg niet aangesneden. Op basis van de geplaatste coupe kan reeds het volgende verondersteld worden. De gracht zelf liep niet tot tegen de kasteelmuur, daar werd mogelijk moederbodem aangetroffen, de gracht werd uitgegraven ter hoogte van de toren, op ongeveer 2,5 m van de kasteelmuur. Vermoedelijk bevond er zich een wal tussen de muur en gracht, al kan dit niet met zekerheid worden aangetoond. Op basis van de geplaatste coupe kan gesteld worden dat de gracht verschillende vullingen had, deze wijzen op de verschillende fases van de gracht en hoe hij gedempt werd.

Tijdens de opgraving werden aan de binnenzijde van het kasteel voornamelijk recente kelders aangesneden. Algemeen kan gesteld worden dat het terrein vrij verstoord was tot op een diepte van ca. 1,5 m onder het maaiveld. Pas daaronder kwamen de archeologische sporen aan het licht. Hieronder werd ook een afvalpakket teruggevonden dat mogelijk kan gedateerd worden in de 12e eeuw. Vermoedelijk net onder of net in dit afvalpakket bevond zich een structuur opgebouwd uit verschillende houten palen. De structuur bevindt zich vermoedelijk nog voor een deel buiten het projectgebied en strekt zich mogelijk verder uit naar het noordwesten en zuidoosten. Het is op dit moment nog niet duidelijk of de laag en de structuur al dan niet tot de fase van het kasteel behoren of ouder zijn.

Zoals verwacht werd ook de kasteelmuur aangesneden, er waren verschillende steunberen zichtbaar. Aan de westelijke zijde van het projectgebied (vlak tegen het perceel van de opgraving van 2007) was de muur gedeeltelijk afgebroken door het plaatsen van een recentere kelder. Aan de oostelijke zijde van het projectgebied werd één van de torens aangesneden, weliswaar niet volledig. Een deel van deze toren bevindt zich in het aanpalende perceel. De binnenzijde van de toren was grotendeels vernietigd door het plaatsen van de secanswanden voorafgaand aan de opgraving. Tijdens de opgraving ten westen van ons plangebied bevond het hoogste punt van de kasteelmuur zich op +11,5m.

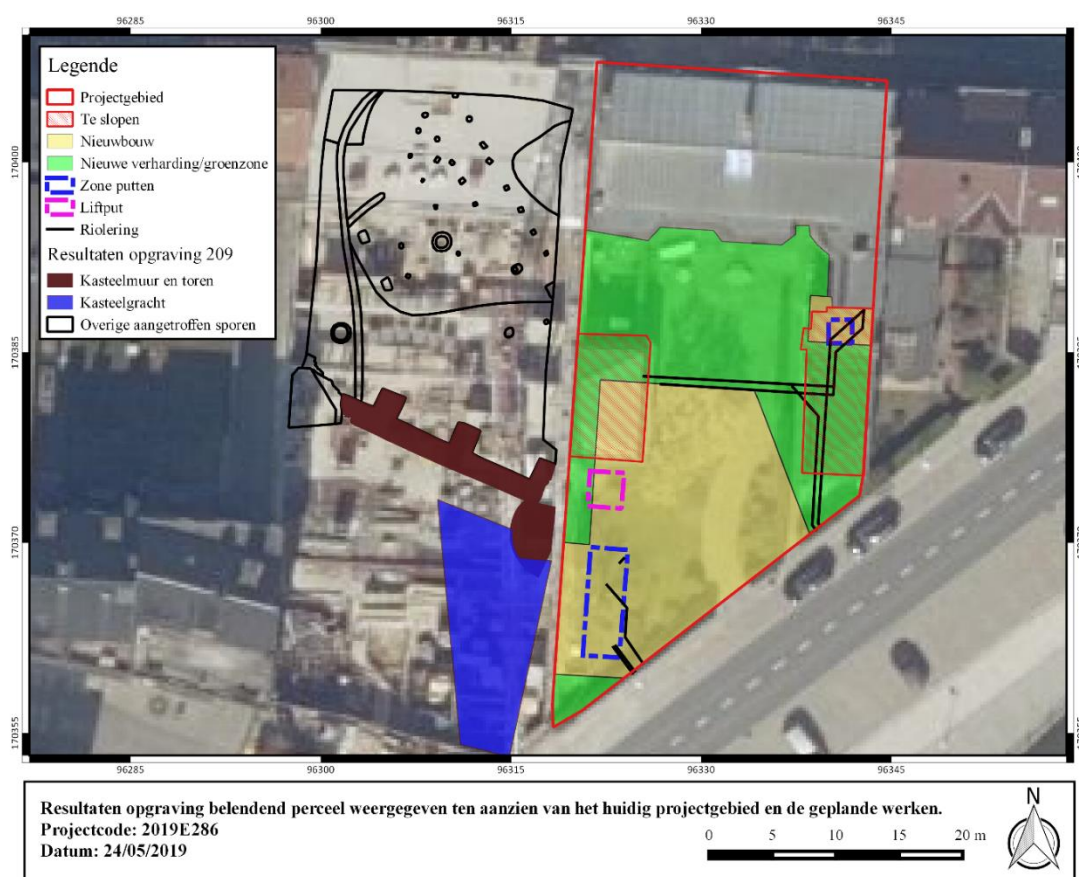
In bijlage zijn de hoogtes toegevoegd van de aangetroffen structuren bij de opgraving ten westen. **(Bijlage 2 – Hoogtes opgraving Jan Zonder Vreeslaan)**

⁵ Lefere, M. 2019.

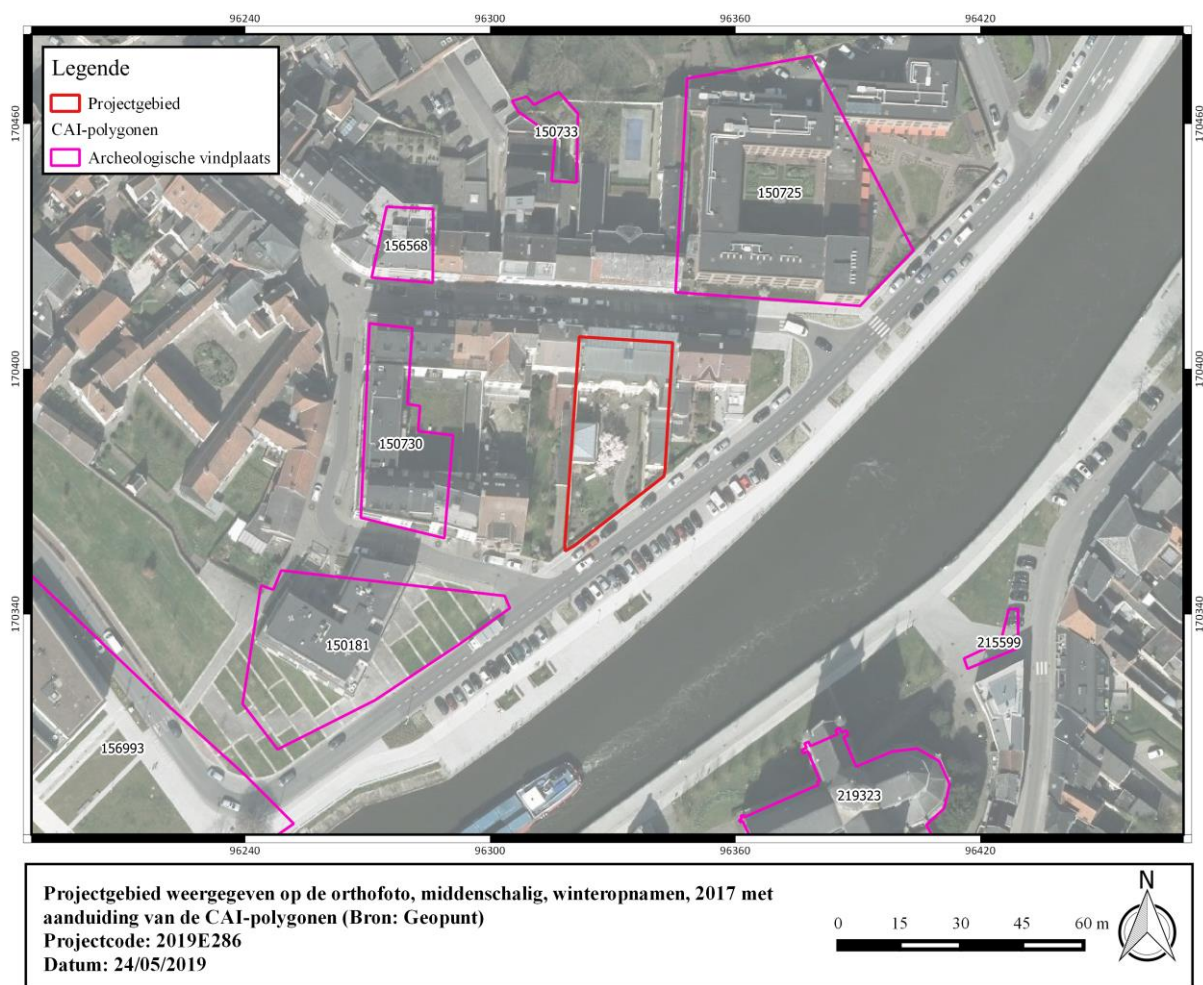

Figuur 18: Overzichtsfoto opgraving vanaf het westen (bron: Lefere, M. 2019.).

Figuur 19: Resultaten opgraving belendend perceel weergegeven ten aanzien van het huidige projectgebied en geplande werken (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).

150181	Mechanische prospectie (2009); NK: 15 meter Nieuwe tijd: bewoningssporen 19^e eeuw: muurresten van de vismijn Bron: Boncquet, T. & Bot, B. 2009: Oudenaarde - De Ham - Jan Zonder Vreeslaan Archeologisch vooronderzoek van 21 april tot 11 mei 2009, onuitgegeven rapport, Wyckaert bouwonderneming, pp. 14.
150725	Opgraving (1984, 2005); NK: 15 meter Late middeleeuwen: Noordoostelijke funderingsopbouw van het kasteel (toren en deel muur): de basis bestond uit dicht tegen elkaar ingeslagen aangepunte houten stammetjes met daarop grote platen Doornikse kalksteen. In het vloerniveau van de kelder werden verschillende afvalpakketten gevonden, het oudste dateert adhv aardewerk uit 13de tot laatste kwart 14de eeuw. In de hoek van de torenfundering werd een storkoker met stortgat gevonden. - De omliggende gracht werd ook aangesneden (ook tijdens proefsleuvenonderzoek 1984)

	17^e eeuw: Een tweede afvalpakket in de torenkelder dateert uit de 17de eeuw (vermoedelijk te linken aan de fase waarin de toren reeds in verregaand verval was). Bron: Ameels, V. 2006. Het kasteel in de Kasteelstraat in Oudenaarde: een verhaal van zes eeuwen In: Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed. Een nieuw perspectief voor erfgoedonderzoek, 38.
150730	Opgraving (2007); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: 4 grote houten palen (verspreid over het terrein). Late middeleeuwen: versterkt kasteel - de zuidwest-torenfundering en afsluitende muur van het kasteel werden vrijgelegd - een deel van de gracht werd ook aangesneden - 2 kuilen die te dateren zijn voor de bouw van het kasteel – een houten beerton Bron: Ameels V. 2014: Oudenaarde Kasteel, Intern rapport Onroerend Erfgoed, Brussel.
150733	Controle van werken (1996); NK: 15 meter Late middeleeuwen: een natuurstenen muur Melding door Dhr. De Wilde
156568	Opgraving (1996); NK: 15 meter Nieuwste tijd: Bakstenen afvalput die in verbinding stond met 3 rijhuizen. Bron: De Groote K., IAP Opgravingen en waarnemingen verricht door de Buitendienst Oost-Vlaanderen, tussen 1990 en 1999, uitgezonderd de abdijsite van Ename.
156993	Opgraving (2008); NK: 15 meter Late middeleeuwen: Stadsmuur en stadsgracht - kort na de aanleg van de stadsmuur en –gracht oprichting van het Petegemhuus, een refuge van de abdij van Petegem. Een klein gebouwtje ten zuiden van het Petegemhuus behoort waarschijnlijk tot dezelfde periode - alleenstaande site met walgracht 'Het Walleken'. 16e eeuw: Het Petegemhuus werd tijdens de 16de-18de eeuw uitgebreid tot het Apostolinnenklooster, bakstenen muren, trap. - 5 skeletten in de 16de-eeuwe vullingslagen van de stadsgracht Bron: Pede, R. & Klinkenborg S., 2011 Archeologisch onderzoek in een uithoek van de stad: Oudenaarde – De Ham. Resultaten van het archeologisch onderzoek gedurende maart-augustus 2008. Ename expertisecentrum vzw.
215599	Opgraving (2015); NK: 15 meter

	16^e eeuw: kademuur in baksteen met parement in Doornikse kalksteen. De oudste fase is te situeren in of na de eerste helft van de 16e eeuw. In de 18e eeuw worden er aanpassingen uitgevoerd o.a. door de aanleg van een watertrap, die later wordt omgebouwd tot beerput. Nieuwste tijd: resten van sluis Bron: De Maeyer W., Van Cauwenbergh S., Taelman E. Cherreté B. 2015: Oudenaarde Louise Mariekaai en J.J. Raepsaetplein. Archeologisch onderzoek, Solva Archeologie Rapport 31, Erpe-Mere.
219323	Opgraving (2016); NK: 15 meter Late middeleeuwen: kerk – verschillende vloerniveaus - 2 massieve muurstructuren in Doornikse kalksteen. Eén is met zekerheid aan een ouder kerkgebouw toe te schrijven. In de historische bronnen is er sprake van een eerste kerkgebouw te Pamele in 1110 Nieuwe tijd: resten van 13 menselijke begravingen, zeer ondiep, wat er op wijst dat het oorspronkelijke vloerniveau zo een 30 tot 40 cm hoger moet zijn geweest. De begravingen dateren op basis van de bijgiften uit de 16e tot 18e eeuw – resten van een klokkenoven. Bron: Bradt T. 2018: Archeologisch onderzoek in de Pamelekerk te Oudenaarde (O?Vl.), in Chantinne F. et al. (red.): Archaeologia Mediaevalis 41, 37-40.

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

1.4.2.3 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Historische stadsontwikkeling van Oudenaarde

De hiernavolgende historische beschrijving is gebaseerd op de studie ‘Callebout, D., De Groote, K. & Ameels, V. 2012: *Het ontstaan van de stad: een moeizaam verhaal*. In: TRIO P., CASTELAIN R., VAN KERKHOVEN G. & DE SMET M. (red.), *Tijd voor Oudenaarde, Museum Oudenaarde en de Vlaamse Ardennen, Oudenaarde, 17-32.*’

Hoofdrospelers betreffende de vroegmiddeleeuwse stadsontwikkeling van Oudenaarde zijn de Schelde en twee domeinen die op beide oevers als opposanten tegenover elkaar geplaatst waren. Aan de linkeroever het Karolingische koningshof van Petegem en langs de rechteroever het Ottoonse marktgrafelijk centrum van Ename. Na het Verdrag van Verdun (843) kreeg de Schelde plots een politieke betekenis en vormde de stroom de grens tussen de bisdommen Kamerijk op de rechteroever en Noyon-Doornik op de linkeroevers en scheidde tevens West en Midden-Francia.

Op de linkeroever van de Schelde ontwikkelde zich tijdens de vroege middeleeuwen een domein dat rechtstreeks bezit was van Karel de Kale, namelijk Villa Pettinghem. Dit domein spreidde zich uit over het huidige Petegem, Oudenaarde en Eine. Het domein werd bestuurd vanuit een centraal hof in Petegem. In 1976 werd op de plaats die in Petegem bekendstaat als ‘het Oud Kasteel’ een Karolingisch koningshof opgegraven. Vanaf de 11de eeuw kam het bestuur in handen van de heren van Peteghem.

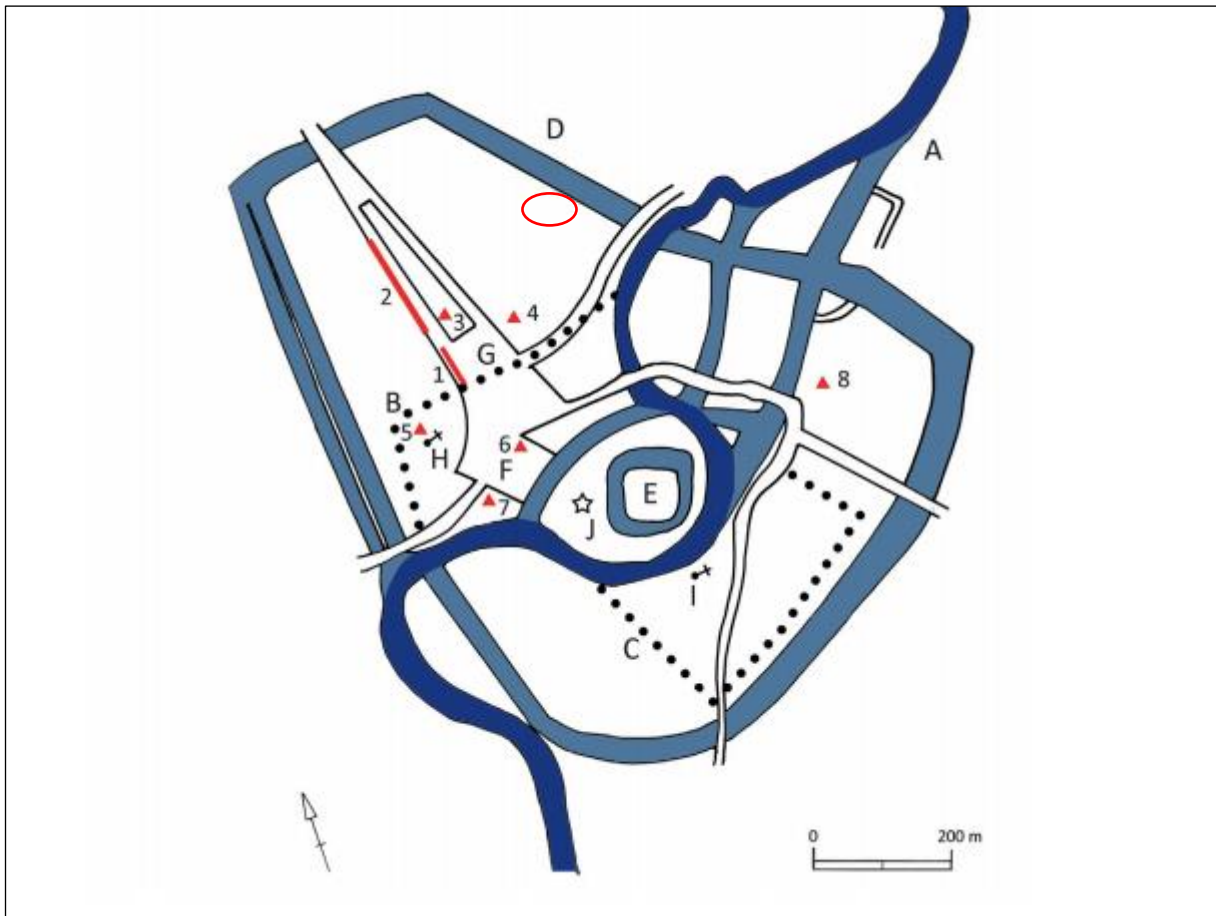
Ook aan de rechteroever van de Schelde lag een vroegmiddeleeuws domein, namelijk de Villa Iham, dat het gebied van het huidige Ename en Nederename omvatte.

Ename kon zich op korte termijn sterk ontwikkelen door o.a. de sterke stijging van de landbouwproductie in de 10de-11de eeuw. Door de stijgende productie kwam er een voedseloverschot waardoor bepaalde landbouwers zich konden toespitsen op meer gedifferentieerde activiteiten. Ook aan de westzijde van de Schelde zouden zich in deze periode de eerste marktgerichte activiteiten ontplooiën. De plaats waar dit commercieel gebeuren georganiseerd zou worden was vanzelfsprekend van primordiaal belang. Er werd geopteerd voor een plaats buiten de vruchtbare zandleemgronden van het domein die niet voor landbouw in aanmerking kwam. Het betrof een verheven terrein dat tot de buitenbocht van de Schelde reikte, en waarvan de hoogte boven het alluvium bewoning toeliet. De aansluiting met de Schelde was van prioritaair belang voor het transport van goederen en het innen van tolheffingen. De naam ‘Oudenaarde’ herinnert nog steeds aan de plaats die toen werd gekozen. (Aard betekent een verhevenheid bij een rivier).⁶ De gunstige ligging van Oudenaarde aan de Schelde stimuleerde de handelsactiviteit en de ontwikkeling van een nederzetting op beide oevers tot een stedelijk gebied. Oudenaarde is ontstaan na de teloorgang van de vroegmiddeleeuwse *portus* Ename, als een nieuwe nederzetting stroomopwaarts op de Schelde, op de plaats waar de graaf van Vlaanderen tussen 1000 en 1030 een burcht had gebouwd. Het plangebied is gelegen ter hoogte van deze burcht.

⁶ Callebout, De Groote, Ameels, 2012, p. 23.

Bij de uitbreiding van Oudenaarde werd de Grote Markt aangelegd. Er zijn geen historische gegevens gekend over de aanleg van de tweede stadsomwalling. Desalniettemin wordt ze wel vermeld in een verslag over de grote stadsbrand van 1279.⁷

Figuur 21: Algemene situeringskaart van Oudenaarde naar Van Deventer, 16de eeuw , projectgebied bij benadering aangeduid met rode contour. (Bron: Callebout, D., De Groote, K. & Ameels, V., 2012, p.22.)

De oprichting van de burcht moet vermoedelijk gedateerd worden tussen 1000 en 1030, het jaar waar voor het eerst melding wordt gemaakt van de stad Oudenaarde. Allicht werd de burcht opgericht als uitvalsbasis voor een oostwaartse expansie van Boudewijn IV. Het middeleeuws kasteel van Pamele of de Borch van Oudenaarde' werd in leen gegeven aan de Baron van Pamele, die tevens gouverneur en heer van Oudenaarde was. Andere historici stellen dat de burcht door de heren van Oudenaarde werd opgetrokken.⁸

In 1038 duikt Hugo, de oudst bekende heer van Oudenaarde, als eerste eigenaar van de burcht in de bronnen op. In 1064 wordt voor het eerst melding gemaakt van een '*turris Aldenardensis*' en in 1127 van een stenen toren. De 11^e-eeuwse donjon werd in de 13de eeuw vervangen door een kasteel met uitspringende torens. Guillaume de Locquenghien, heer van Oudenaarde en baron van Pamele, liet de vervallen versterking vervangen door een nieuw kasteel in 1127. Cartografische bronnen, zij het van een latere periode, tonen aan dat het omwalde kasteel een onregelmatige achthoekige vorm had rondom een binnenplaats met op de noord-, west- en oosthoek ronde torens en in de weermuren ertussen nog eens kleinere torens. De toegang bestond uit een valbrug met een imposant poortgebouw dat geflankeerd was door ronde torens. P. Van Butsel stelt dat een deel van het kasteel uitbrandde in 1374, waarna het op een sierlijke

⁷ Callebout, De Groote, Ameels, 2012, pp. 28-31

⁸ Van Hoecke 2005: 44-45.

manier heropgebouwd werd.⁹ Het uitzicht van de middeleeuwse stad werd in belangrijke mate bepaald door het religieuze leven. Sedert de 13de eeuw waren in de stad een groot aantal kloostergemeenschappen gevestigd. In de 13de eeuw werd - samen met een belfort en lakenhal - een groot rechthoekig marktplein aangelegd, waarop de voornaamste straten uitkwamen die naar de vroegere stadspoorten voeren. De kleine stad verrijkte aanzienlijk door een bloeiende lakennijverheid, tapijtindustrie en zilversmeedkunst.

In 1667 valt Lodewijk XIV Vlaanderen binnen. Frankrijk behoudt Oudenaarde ook na het Verdrag van Aken (1668) waarna Vauban de opdracht gaf om de versterkingen van Oudenaarde aan te passen. De gewijzigde stadsversterkingen zijn duidelijk waarneembaar op de historisch-cartografische bronnen. De Frans-Spaanse oorlog breekt opnieuw uit in 1683. Oudenaarde werd stevig getroffen door beschietingen en bombardementen. Meer dan de helft van de huizen en kerken werd in as gelegd.

Documenten betreffende herstellingen aan het kasteel uit het stadsarchief van Oudenaarde wijzen erop dat het kasteel in het derde kwart van de 17de eeuw nog steeds onderhouden werd.¹⁰ Bij de beschieting van de stad door de Franse troepen van Lodewijk XIV werd het kasteel volledig afgebrand. Het Kasteel van Pamele werd gesloopt in 1782. De gronden van het kasteel werden verkaveld en opgekocht door particulieren. Dit blijkt uit een rekest van de Prins van Gavere om delen van het Oud kasteel van Pamele te mogen verkopen.¹¹ De Kasteelstraat werd dwars doorheen de versterking opgetrokken (1786) en werd in 1806 voor het eerst gekasseid.¹²

De ingerichte burgerhuizen met empiregevels getuigen van materiële welstand in de Franse en Hollandse periode. Karakteristiek voor deze periode zijn de bepleisterde neoclassicistische lijstgevels die werden opgetrokken voor 16de en 17de -eeuwse woningen. De stad kende een industriële opbloei in de 19de eeuw. Deze was gekenmerkt door een grote concentratie van kleine bedrijfjes en handelsnijverheid in de gehele oude stadskern. De grote bedrijven waren voornamelijk ingeplant aan de waterwegen.¹³

⁹ Van Butsele, P., 1985: p.68

¹⁰ Stadsarchief Oudenaarde, nr. 889.120.1.

¹¹ Stadsarchief Oudenaarde, nr. 889.144.

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Kasteelstraat, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/104593> (geraadpleegd op 9 november 2016).

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Oudenaarde, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121247> (geraadpleegd op 1 december 2016).

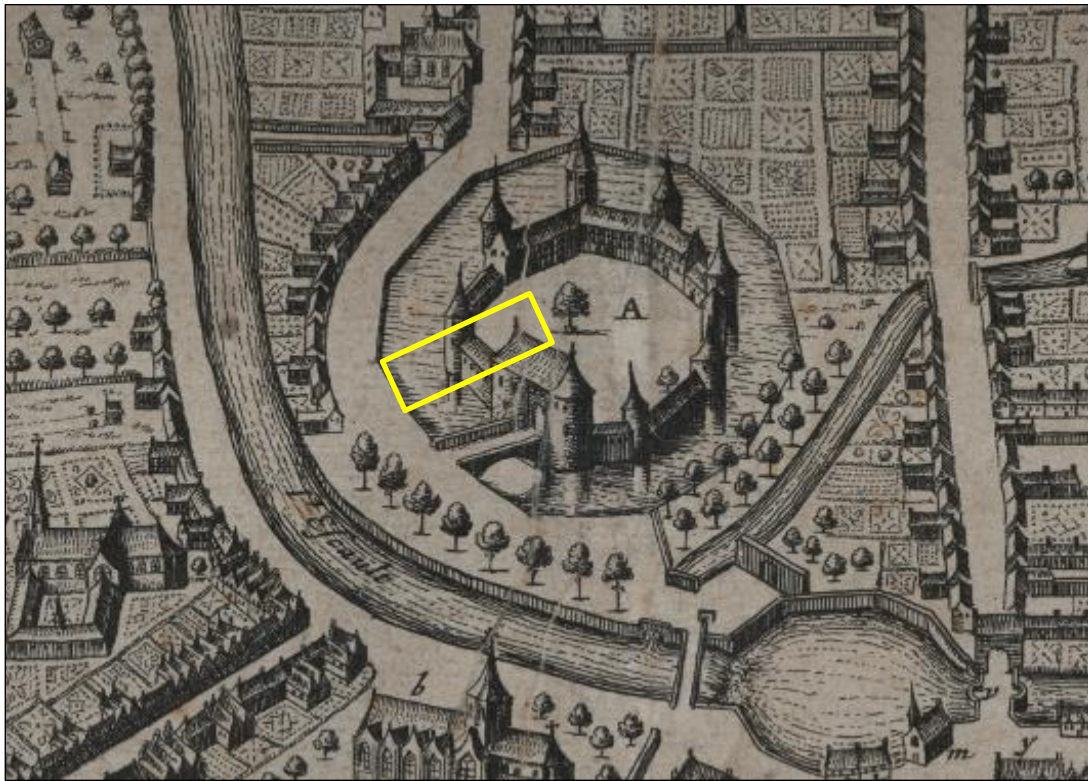

1.4.2.4 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

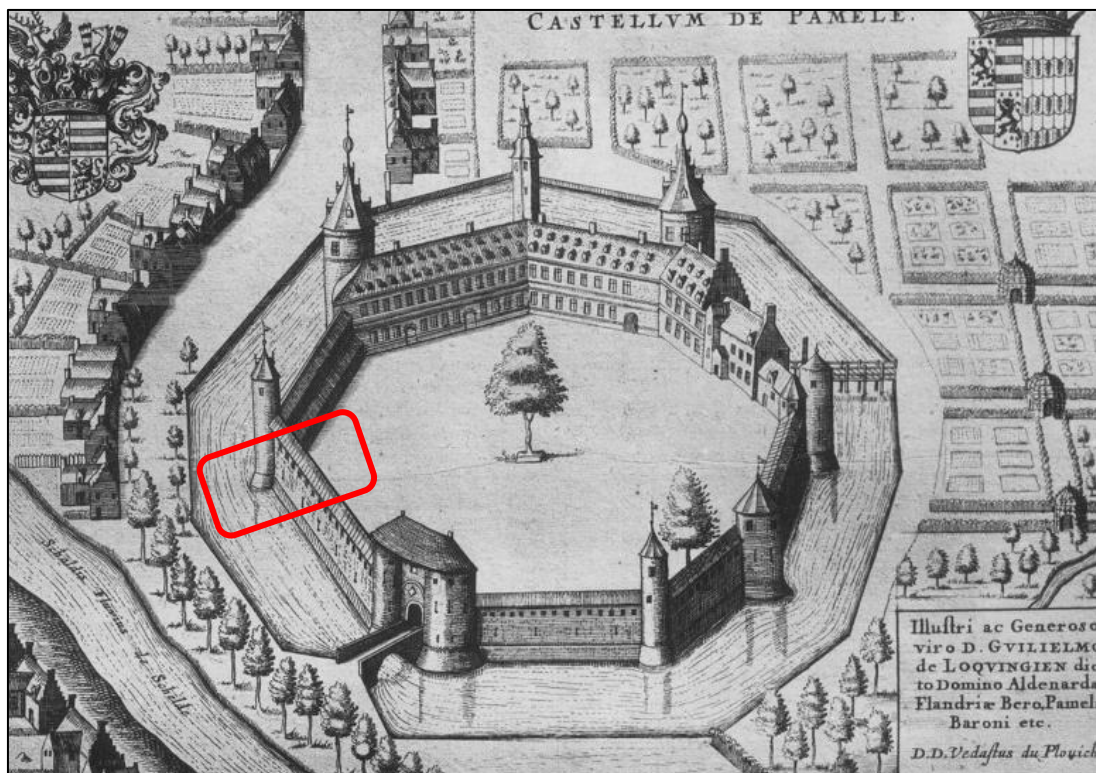
Kaarten van de 16de tot de 18de eeuw geven een beeld van de omvang en het uitzicht van het Kasteel van Pamele. Het kasteel had, zoals gesteld, een onregelmatige achthoekige vorm rondom een binnenplaats met op de noord, west- en oosthoek ronde torens en in de weermuren ertussen nog eens kleinere torens. De toegang bestond uit een valbrug met een imposant poortgebouw dat geflankeerd was door ronde torens. Rondom het kasteel is een ringgracht gegraven. Het uitzicht van het kasteel vertoont over de verschillende cartografische bronnen veel gelijkenissen. Binnen het projectgebied situeert zich de kasteelmuur en mogelijk een deel van de eerste toren ten westen van het poortgebouw. Het noordelijk deel van het projectgebied ligt binnen de kasteelmuur, het zuidelijk deel is gelegen in de walgracht. De gegeorefereerde Ferrariskaart vertoont een foutmarge, waardoor de locatie van het projectgebied verkeerd op de kaart staat aangeduid.

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, 1558 (Stadsarchief Oudenaarde)

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Sanderuskaart, 1641 (Stadsarchief Oudenaarde).

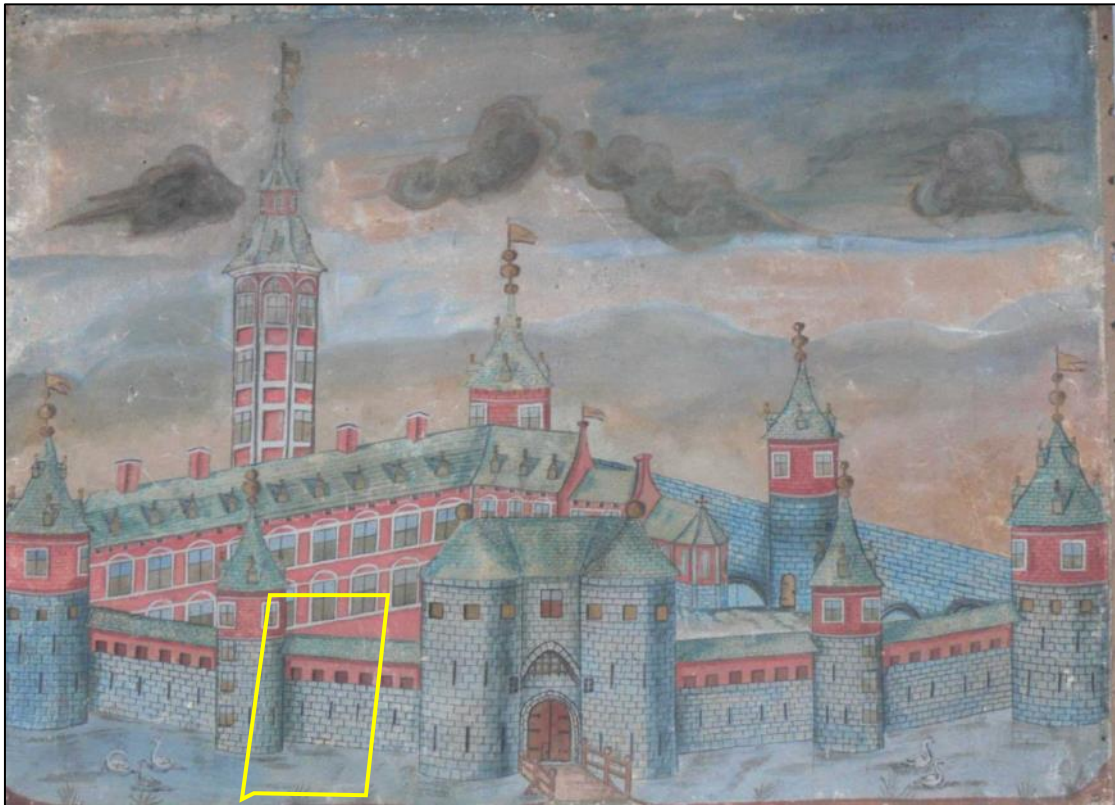
Figuur 24: Het Kasteel van Pamele, Vedastus Du Plouich, 1649 (Stadsarchief Oudenaarde)

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de maquette van Nicolas de Nézot, 1748-1752 (Stadsarchief Oudenaarde)

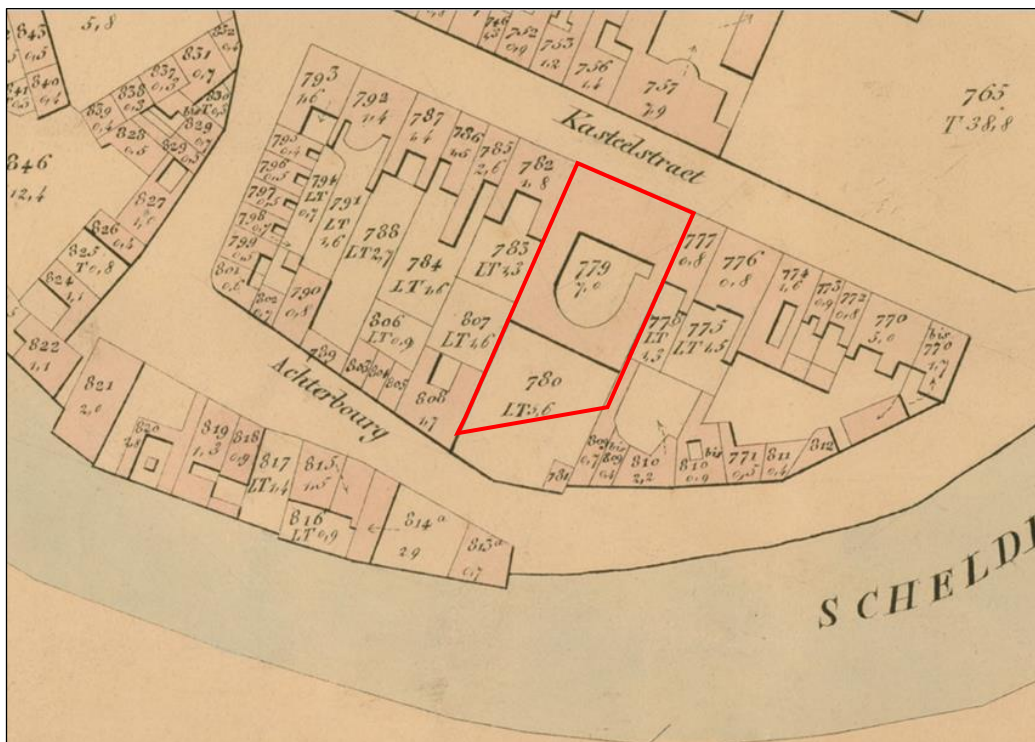
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

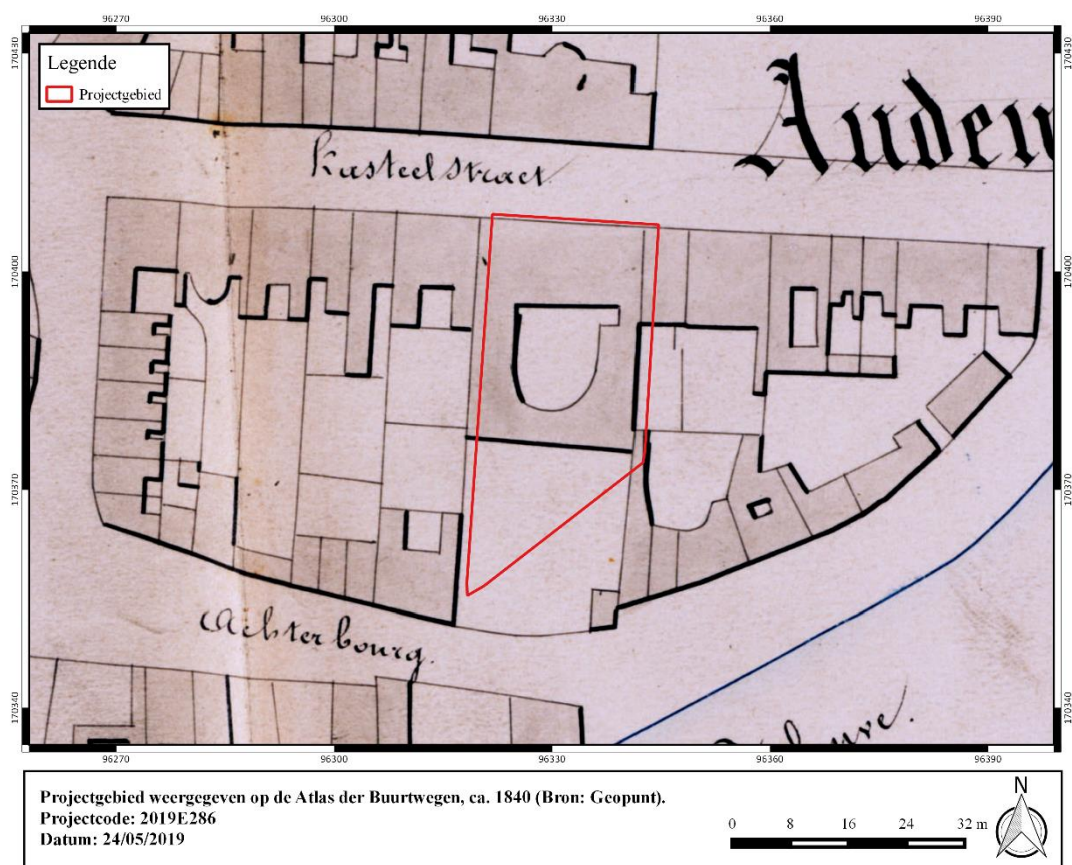
Figuur 27: Schets van het kasteel van Pamele (vermoedelijk 18de-eeuws).

Naar aanleiding van de verkaveling van het Kasteel van Pamele werd een kadastraal plan opgemaakt. Het plan toont niet enkel de nieuwe percelen, maar tevens de plattegrond van het voormalige kasteel. Op het plan is duidelijk te zien dat de Kasteelstraat het voormalige kasteelcomplex doorkruist. Langsheen de voormalige burcht van het kasteel werd de weg 'Achterburg' aangelegd. Een kasteelmuur dwarst het projectgebied. Aan de westzijde situeert zich één van de torens.

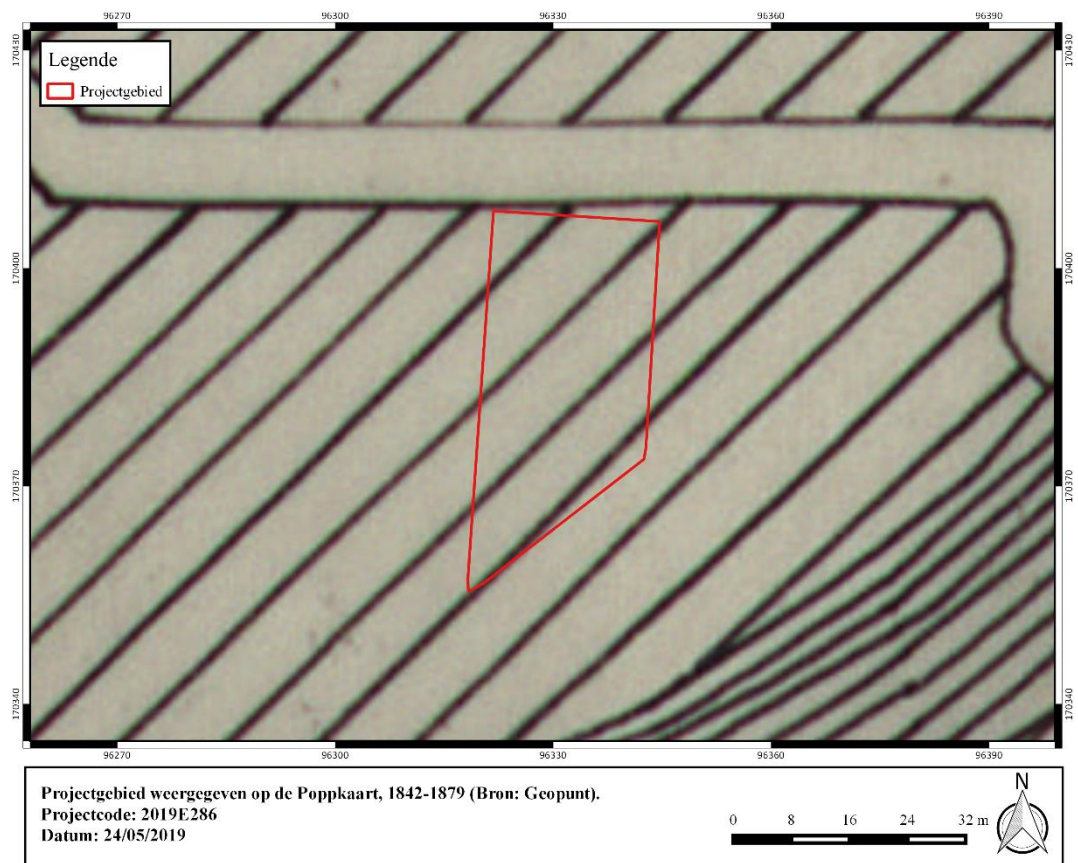
Op de kaart van Desmares en de Atlas der Buurtwegen is er bebouwing zichtbaar binnen het projectgebied. Deze bebouwing concentreert zich aan de straatzijden van de Kasteelstraat en de Achterburg. De gronden werden na verkaveling opgekocht in 1787 door verschillende particulieren, zoals blijkt uit het Huisgeldboek van de stad.

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op het plan van Desmares, 1820 (Stadsarchief Oudenaarde).

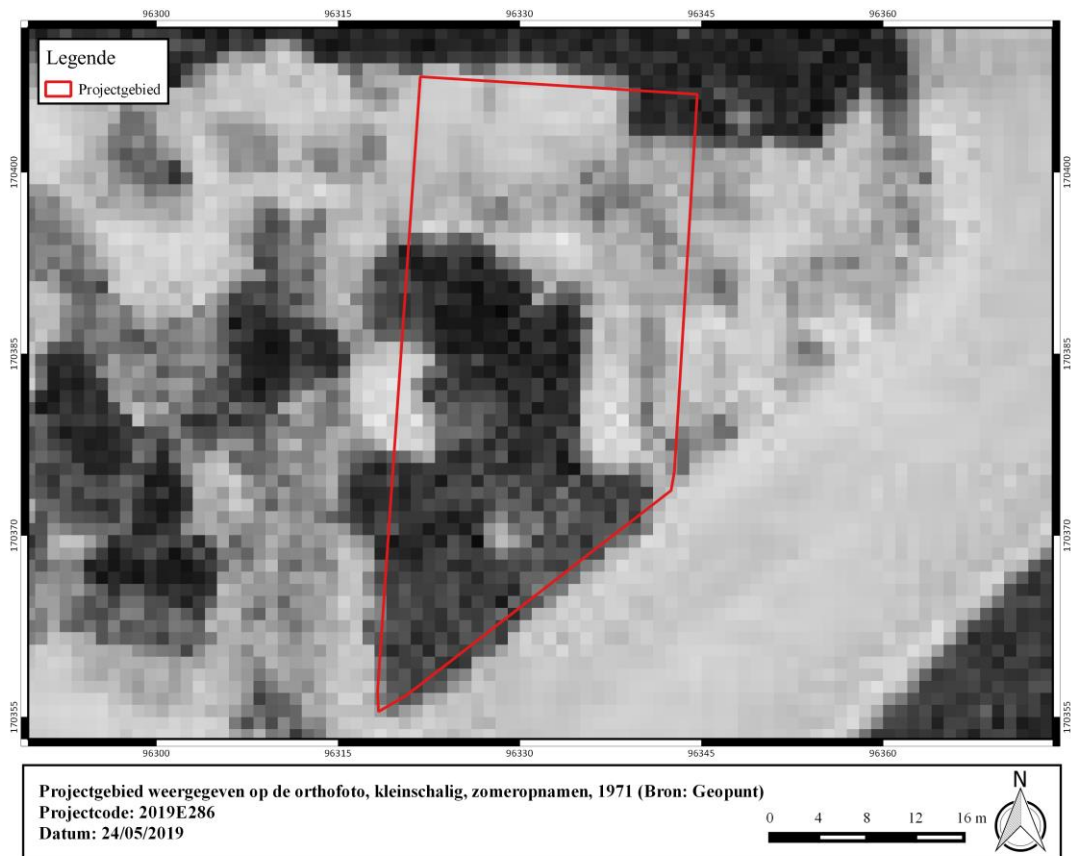
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.4.2.5 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. De orthofoto van 1971 heeft een beperkte zichtbaarheid, maar reeds op de luchtopname van 1979-1990 is de huidige toestand waar te nemen.

Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 33: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 34: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 35: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt. De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 990 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het plangebied situeert zich binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Oudenaarde. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt.

Het projectgebied is gelegen te Oudenaarde, in het zuiden van de provincie Oost-Vlaanderen. Het terrein grens ten noorden aan de Kasteelstraat en ten zuiden aan de Margaretha van Parmastraat. Precies ten zuiden van het plangebied stroomt de Bovenschelde. De stadskern (Markt) van Oudenaarde situeert zich ca. 300 meter ten noorden.

De bouwheer wenst een tweeledig project te realiseren: Enerzijds wenst hij de bestaande meergezinswoning deels te verbouwen, deels te slopen en zo aan te passen van huidig vier tot nieuw drie wooneenheden. Anderzijds wenst de bouwheer een nieuwbouwproject te realiseren in de huidige tuin van Kasteelstraat 11a voor het bouwen van 7 nieuwe ruime appartementen met een open overdekte parkeerplaats voor even veel wagens.

Op basis van reeds uitgevoerd archeologisch onderzoek en de historisch-cartografische bronnen is het terrein gelegen ter hoogte van het Kasteel van Pamele. De oprichting van de burcht moet vermoedelijk gedateerd worden tussen 1000 en 1030, het jaar waarvoor het eerst melding wordt gemaakt van de stad Oudenaarde. Allicht werd de burcht opgericht als uitvalsbasis voor een oostwaartse expansie van Boudewijn IV. Het kasteel had een onregelmatige achthoekige vorm rondom een binnenplaats met op de noord, west- en oosthoek ronde torens en in de weermuren ertussen nog eens kleinere torens. De toegang bestond uit een valbrug met een imposant poortgebouw dat geflankeerd was door ronde torens. Rondom het kasteel was een ringgracht gegraven. Binnen het projectgebied situeert zich de kasteelmuur en mogelijk een deel van de eerste toren ten westen van het poortgebouw. Het noordelijk deel van het projectgebied ligt binnen de kasteelmuur, het zuidelijk deel is gelegen in de walgracht. In de omgeving van het plangebied zijn reeds een aantal opgravingen uitgevoerd ter hoogte van het voormalig Kasteel van Pamele. Op basis van de reeds uitgevoerde onderzoeken kan het archeologisch verwachtingspatroon binnen de projectgrenzen zeer nauwkeurig bepaald worden. Bij de opgraving ten westen van het projectgebied werd de kasteelgracht, de kasteelmuur, een deel van een kasteeltoren en een deel van het binnenterrein van het kasteel gelokaliseerd.

Op basis van de bureaustudie blijkt een zeer hoge archeologische verwachting ter hoogte van het plangebied. Er wordt dan ook een opgraving geadviseerd

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021

AGIV

AMEELS V. 2007, *Intern rapport Oudenaarde – Kasteel*, Brussel.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Stadsarchief Oudenaarde

Lefere, M. 2019. Archeologierapport Opgraving Oudenaarde Jan Zonder Vreeslaan, Ruben Willaert NV.

Van Hoecke, K. 2005: Het ontstaan van Oudenaerde in *'het licht van Laat-Middeleeuwse bronnen, in Handelingen van de geschied-en oudheidkundige Kring van Oudenaarde'*, 45-46.

Van Butsele, P., 1985: *De heren van Pamele – Oudenaarde*, In Gedenkboek 750 jaar Pamelekerk Oudenaarde 1235-1985, Oudenaarde 55-86

VAN RANST, E. & SYS, C. 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*. Universiteit Gent.

